

ושמחה

אורה זו תורה

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" (אסתר ח, טז) אמר רב יהודה, אורה זו תורה, וכן הוא אומר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג). (מגילה טז):

קימו מה שקבלו כבר". ונראה שבא רבא לתרין הקושיה הידועה, שהרי קודם שקיבלו ישראל את התורה אמרו "נעשה ונשמע", ואם כן לא מובן מדוע כפה עליהם הר כניגית, אלא, שמה שאמרו "נעשה ונשמע" הוא לגבי תורה שבכתב. אך את התורה שבע"פ לא רצו ישראל אשר עמדו בסניני לקבל מרצון, ועל כן

איתא בשבת (פח). "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר רבי אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כניגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה, מוטב. ואם לאו, שם תהא קבורתכם" ועוד שם: "אמר רבא, אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב "קימו וקבלו היהודים",

ויש לומר גם כן שלכך כפה עליהם ההר כניגית, שלא יאמרו ישראל כי יהיה חס ושלום בטול לקבלת התורה - כי מרצונם קבלו ישראל, ואפשר להפטר מדבר כזה, שהרי לא נעשה בהכרח, רק היה אפשר לקבל, ואפשר שלא לקבל. ולכך כפה עליהם הר כניגית, לומר שהם מוכרחים לקבל התורה. וכל דבר שהוא מוכרח ומחויב, אין כאן הסרה וביטול, אחר שהוא מוכרח. וכך מוכרח במדרש בפסוק (דברים כב, כט) "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". כשבא הקדוש ברוך הוא לתת תורה על הר סיני, כפה עליהם ההר כניגית שיקבלו תורתו. וכיון שכך, הרי ישראל אנוסתו של הקדוש ברוך הוא, ואצל אנוסתו כתיב "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". ולא כן אצל מפתח. מפני שמשפט האונס כפי מה שהיה המעשה המאנס. כי המאנס היה מכריח הבתולה על האישות. וכל דבר שהוא מוכרח, הוא מחויב, ולכך "לא יוכל שלחה". כפי אשר הוא עושה בעצמו האישות ההכרחי, לכך לא יסור כלל. ולכך כפה השם יתברך עליהם הר כניגית, להיות החבור הזה הכרחי. וכל זיווג וחבור הכרחי, אין סלוק והסרה, כמו שהוא אצל המאנס אשה. ע"ש. והדברים הפלא פלא. (וע"ע לאגרא דפרקא את רסט. ובשפתי חכמים שמות יט', יז).

¹ ועיין לתוספות (שם ד"ה: "כפה עליהן הר כניגית") שתמצו, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. ע"ש. וראינו להזכיר בזה דבריו המתוקים מדבש ונופת צופים של ספר של המהר"ל מפראג זיע"א (תפארת ישראל פרק לב) שבאר, שמה שכפה עליהם ההר, שלא יאמרו ישראל אנהנו קבלנו התורה מעצמנו. ואם לא היינו רוצים, לא היינו מקבלים התורה. ודבר זה לא היה מעלת התורה. כי התורה כל העולם תלוי בה. ואם לא היתה התורה, היה העולם חוזר לתהו ובהו (שבת פח). ולפיכך אין ראוי שתהיה קבלת התורה בבחירת ישראל, רק שהיה הקדוש ברוך הוא מחייב ומכריח אותם לקבל התורה, שאי אפשר זולת זה, שלא יחזיר העולם לתהו ובהו. ואל יקשה, סוף סוף היה בחנם מה שכפה עליהם הר כניגית, שהרי כבר אמרו "נעשה ונשמע". דזה לא קשיא, דודאי עיקר הדבר לא היה בשביל שלא יחזרו, דלמה יחזרו, כיון שכבר אמרו "נעשה ונשמע". רק שדבר זה ראוי מצד עצמו, כי איך תהיה התורה, שהיא שלמות כל המציאות, על ידי שכך בחרו ישראל לקבל התורה. ואם כן שלמות העולם היה תולה בדבר אפשרי, שהיה אפשר שיקבלו, ואפשר שלא יקבלו. ולכך כפה עליהם הר כניגית, שאם לא היו מקבלים התורה, שם תהא קבורתכם.

אורה

ליהודים ורצוי לרוב אחיו", [ומדייקת הגמרא:] לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין (לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה. רש"י). [ועוד שם:] אמר רב יוסף: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ד', ולבסוף בתר חמשה, מעיקרא כתיב: "אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן" (עזרא ב', ב') ולבסוף כתיב: "הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן" (נחמיה ו', י') [כלומר, מתחילה (בספר עזרא) מנו את מרדכי רביעי במעלה, אך לבסוף מנו אותו חמישי במעלה, ולפי שנעשה מרדכי שר בינתיים ירד מחשיבותו אצל חכמים].³ נמצא, שתלמוד תורה גדול מהצלת נפשות. ולכן מקשה מהרש"ל, איך יתכן שמותר להחליף צדקה שנתנה לתלמוד תורה ולתנה להצלת נפשות.

ובדברי רבינו דוד הלוי, בעל הטורי זהב (ט"ז סימן רנא סק"ו) נמצא יסוד עצום, בתירוצו את קושיית מהרש"ל. שאין כאן קושיא, שודאי אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש. אלא ששם (במסכת מגילה) אומר, שיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה, ולא בא לידו הצלת נפשות. ממי שבא לידו הצלת נפשות, ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש. ולמדו כן ממרדכי, שבתחילה שלא בא לידו עסק של הצלת נפשות היה חשוב בעיני חכמים

כפה עליהם הקב"ה את התורה שבעל פה, ואמר להם, אם אתם מקבלים אותה מוטב, ואם לאו וכו'.

אך בפורים קבלו היהודים גם את התורה שבעל פה מתוך רצון, וזה פירוש הגמרא במגילה (טז:) "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" (אסתר ח', טז') אמר רב יהודה: אורה זו תורה, שמעתה קבלו את אור התורה שבעל פה ברצון. בראותם כוחם של חכמים, מרדכי ואסתר.

ומכאן נראה שעלינו לקבוע את יום פורים כיום מתן תורתנו – התורה שבעל פה. ונפקא מינא להתחזק ביום זה בערכה ומעלתה של התורה שבעל פה. שבעונות, אין אנו שמים על ליבנו את מעלתה וערכה של התורה תמיד.

והנה הטור (ס"ם רנא) הביא מתשובת הרא"ש, שציבור שאספו צדקה, אפילו נאסף לצורך תלמוד תורה. מותר להם לשנות, וליתן את הכסף לצורך שלשים פשימים להגמונ², מחמת שיש בזה הצלת נפשות, שמא יש כמה עניים שאין להם לתת את הסכום, ויבואו ויפשיטו ויכו אותם. נמצא שהצלת נפשות קודמת אפילו לתלמוד תורה.

והקשה מהרש"ל (בהגהותיו לטור³), שהנה בגמרא במגילה (טז:) "דרשה הגמרא את הפסוק: [כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול

³ עיין לב"ח ולפרישה שם.

² כגון לתת מס למושל, שמטיל מיסים על כל בני העיר.

ושמחה

מתיראים, במקום מיתתנו, על אחת כמה וכמה.

המשיך רבי עקיבא ואמר: אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה "כי הוא חייך ואורך ימך" כך [שגוזרים עלינו שלא נלמד ומאימים במיתה], אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה. ממישיבה הגמרא שם ומספרת, שלא עברו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים. ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו איתו ביחד. אמר לו רבי עקיבא לפפוס: פפוס, מי הביאך לכאן. אמר לו: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים. (עד כאן המעשה שם)

ומה הם ה"דברים הבטלים" שנתפס עליהם פפוס. להבין דבר זה, יש לראות את דברי הגמרא במסכת פסחים (ג.), ובמסכת בבא בתרא (י.). שהיה מעשה ביוסף בנו של רבי יהושע שחלה ועבר "מוות קליני", כשהתעורר שאלו רבי יהושע, מה ראית שם, וענה לו, עולם הפוך ראיתי עליונים למטה (אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן ראיתי שם שהם למטה. רש"י). ותחתונים למעלה (ראיתי עניים שהם בינינו שפלים, שם ראיתם החשובים. רש"י). ענה לו רבי יהושע: "עולם ברור ראית". ועוד שאל אותו רבי יהושע, בני

יותר ממה שאחר כך בא לידו המצוה של הצלת נפשות. והוצרך לבטל תורה כדאיתא שם, שלא מנאו אותו חכמים כמו תחלה. ועוד תמה שם הט"ז על בעל הדרישה, שכתב בתירוץ קושיא זאת, שאם הוא בעניין שאין יכול לקיים שניהם, אז תלמוד תורה קודם כו' וזה ודאי אינו⁴. (ע"כ מדברי הט"ז).

ובאמת זה מבואר להדיא, במעשה אשר אירע עם רבי עקיבא. הגה הגמרא במסכת ברכות (סא:) מספרת, שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה על ישראל, שלא יעסקו בתורה. בא פפוס בן יהודה, ומצא את רבי עקיבא, שהיה מקהיל קהלות ברבים, ועוסק בתורה. אמר לו: עקיבא, אתה לא מתירא מפני מלכות? (והרי הם גזרו שיהרגו את מי שעוסק בתורה, ואתה מקהיל קהילות, ומוסר שיעורים ברבים). אמר לו רבי עקיבא: אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום. אמר להם: מפני מה אתם בורחים. אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם. אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות?! לא פקח אתה, אלא טיפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו

בתלמוד תורה, וקשה שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, שנאמר וחי בהם וכו'. וצ"ע.

⁴ כי לפי זה יוצא, שאם עומד אדם ולפניו ניצבים ב' מצוות, תלמוד תורה והצלת נפשות, עליו לבחור

אורה

דברי תורה, אוי לי שנתפסתי על דברים בטלים".

הכלל העולה, שעל האדם לידע, כי אין טוב אמיתי בעולם זולת התורה הקדושה, כאומרם ז"ל (ברכות ה'). ואין טוב אלא תורה. וכלשון קודשו של רבי חיים בן עמר זיע"א (בפ' כי תבוא), שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה. ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם. ויש להאריך...

וזכורים דברי מרן עטרת תפארת ישראל רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל זיע"א, שהיה מזכיר בשיעוריו בלוויין לפני פורים, שמספרים כי האדמו"ר ר' מנחם מנדל מקוצק אמר פעם לחסידיו, על חתנו הגאון רבי אברהם מסוכטשוב, בעל אבני נזר, שפעם אירע ביום פורים שכל העולם היו עסוקים בזמן אחד בסעודת פורים ושאר מצות היום, ובדיוק באותה שעה ישב אביו של האבני נזר הרה"ג מביאלא ועסק בתורה, ונעשה רעש גדול בשמים מזה, כי אלמלא הוא היה כל העולם נמצא באותה שעה ללא תורה, ולכן נתנו לו מן השמים נשמה גדולה בדמותו של הגאון האבני נזר, שהאיר את העולם בתורתו הקדושה.

התורה, איך מחשיבים אותם שם? ענה לו בנו: "כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם (כמו חשיבותם בעולם הזה כן חשיבותם בעולם הבא)". ועוד אמר לו בנו, ששמע שמכריזים למעלה "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". ודבר אחרון שמע שם שהיו אומרים בשמים, שהרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן. ושואלת הגמרא מי אלו הרוגי מלכות, האם מדובר על רבי עקיבא וחבריו [הידועים כעשרת הרוגי מלכות]. ודחה הגמרא שרבי עקיבא וחבריו לא צריכים את התואר של הרוגי מלכות, שהרי ענקי עולם בתורה ומידות היו. אלא הרוגי מלכות אלו הרוגי לוד. ומבאר רש"י הקדוש, שהיו שנים בשם לוליינוס ופפוס, והם היו אחים. ופעם אחת מצאו את בת הקיסר טורנוסורופוס הרשע מתה בלודקיא (לוד)⁵. וגזר הקיסר ימח"ש, שישמיד את כל היהודים אם לא ימצא מי שהרג את ביתו. מיד באו האחים פפוס ולוליינוס ואמרו שהם הרגו את בת הקיסר, ובוה הצילו את כל יהודי לוד.

ועתה נתבונן כמה מבהיל הרעיון. היה רבי עקיבא עוסק בתורה, ובעת ההיא הלך פפוס ומסר נפשו להצלת קהילה שלמה, בחירוף נפש ממש, עד שתלו אותו. ועל זה אומר פפוס לרבי עקיבא: "אשריך רבי עקיבא שנתפסת על

⁵ ראה תענית (יח):

ושמחה

ביאור במעשה דרבה ורבי זירא

”אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן, לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר, בעי רחמי ואחייה, לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא” (מגילה ז:).

ורב אשי את המעשה עם רבה ור' זירא, להראות למה גורמת השכרות, שקם רבה ושחט את רבי זירא. ואף על פי שהביא בבית יוסף את דברי הר"ן הנ"ל, בשם רבינו אפרים, פסק בשולחנו המהור (שם ס"ב) שחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ובפרי חדש (שם) דחה דברי רבינו אפרים, שאם אכן בא מעשה זה להשמיע שאין לבסומי בפורים, אם כן למה לשנה הבאה לא הסכים רבי זירא לעשות סעודה עם רבה, היה יכול להגיע לסעודה עמו, ולא היו שותים. אלא משמע שכן נשאר חיוב ביסומי בפוריא אף אחר המעשה ששחט רבה את רבי זירא. [נסיים הפר"ח, שעתה שהדורות מקולקלים ראוי לתפוס סברת רבינו אפרים ז"ל ושללא לשתות אלא מעט יותר ממה שמורגל ביו"ט, ובזה יוצא י"ח כיון שכוונתו לשם שמים כדי שלא להיכשל ח"ו בשום מקרה רע וישא ברכה מאת ה'].

ונמצא בכל זה, שמעשה דרבה ורבי זירא, היה ממש כפשוטי. אך בהגהות

בביאור מעשה זה, שקם רבה באמצע סעודת פורים, ושחט את רבי זירא, עמדו קמאי, גאוני עולם, וביארו בו ביאורים רבים ושונים, וכן בספרי הפוסקים הביאו סיעות ודחיות ממעשה זה. ומעמוד גם אנו הקטנים לשאוב מבארות הגדולים, ולהשקות מהם לאחרים.

ונבוא לטייל בפרד"ס תורתנו הקדושה להקשות, לתרין ולהבין. את שהתרחש שם, והעולה ממעשה זה.

הנה במגילה (ז:), אמר רבא מיחייב איניש לבסומי (להשתכר ביין. רש"י) בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן, לברוך מרדכי. והעתיקו דין זה הר"ף והרא"ש. אך בבית יוסף (סימן תרצה) הביא הבית יוסף שכתב הר"ן (על הר"ף שם) את דברי רבינו אפרים, דמהווא עובדא דקם רבה בסעודת פורים ושחטיה לר' זירא, אירחי ליה מימרא דרבא, ולא שפיר דמי למיעבד הכי. כלומר, שלפי רבינו אפרים, אין מצוה להשתכר בפורים, ולמדנו כן ממה שהביאו רבינא

שלא נקבר, לא היה צריך לקדש את אשתו קדושים חדשים. וביותר הרחיב את הדיבור בזה הגאון חיד"א

⁶ ובהיותנו בזה, ראינו למרן החיד"א (בפתח עיניים (שם)) שכתב שהגם שרבי זירא בלילה נשחט ומת, כיון

אורה

מחלקי הנפש החיה. וכמו שמבואר בספר מלאכת מחשבת על הפסוק "ויפג ליבו" שעמד ליבו מתנועתו הגדולה על הבשורה החיה וכו'. וכן היה במעשה דרבה ורבי זירא, שלא דוקא שחט אותה, אלא שהכהו עד שהיה קרוב למיתה ונתעלף, והוא לשון מליצה שהביאו לחולי מסוכן, עד שהתפלל לרפואתו והחיהו דרך נס.

והנה רבנו המהרש"א (חידושי אנגרות מסכת מגילה ז:), כתב, שדבר תמוה הוא לפרשו כפשטו. ועל כן ביאר שהיה שם כעין שחיטה, שכפה רבה את רבי זירא לשתות יותר מדאי, עד שחלה ונסה למות. ולכך נקמו לשון שחיטה, ששתיית היין נקרא על שם הגרון, שהוא מקום שחיטה. כמ"ש ממלא גרונו של ת"ח יין. ואח"כ התפלל עליו שלא ימות מחולי זה עד שנתרפא וחי, ומצינו במקרא ובתלמוד לשון חי, מלשון רפואה.

אחר הנ"ל עוד נראה בס"ד לבאר, שהנה כשנכנס יין יצא סוד (כדאיתא בערוכין סה. וסנהדרין לח.) וידוע כי כשאדם מתבסס

היעב"ץ למסכת מגילה, ביאר שלא שחט רבה את רבי זירא ממש, אלא שמחמת ריבוי השמחה, עשו מעין הצגה באחיזת עיניים, ששוחט רבה את ר' זירא, על מנת להעציב את הרואים [ולהזכירם חורבן ירושלים, או מחמת שאסור לאדם למלאות פיו צהוק בעולם הזה]. וכעין מה שהובא במסכת ברכות (לא.), שמר בריה דרבינא עשה חתונה לבנו, וכשראה שהחכמים שמחים ומתבדחים מידי, הביא כוס של זכוכית יקרה, בשווי ארבעת מאות זוז, ושבר אותה לעיני כולם, ונעצבו. וכן רב אשי עשה חתונה לבנו, וראה שחכמים מתבדחים מידי, לקח כוס יקרה ושבר אותה, ונעצבו. וטעם הדבר שאמר רבי יוחנן בשם רשב"י, שאסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה.⁷

וגם רבנו אברהם בן הרמב"ם במאמר האגדות (הובא בחו"ע פורים עמ' קעז), ביאר שאין הכוונה בשחיטה ממש, אלא שכאשר יקרה פעמים רבות שנפרד חלק

בברכי יוסף (אבן העזר סימן יז) שיש להסתפק אשת ר' זירא כי נשחט בעלה ומת, ודאי פקעי קדושה והותרה לשוק, וכי היה למחר ר' זירא, היה צריך לקדש לאשתו קדושין חדשים, דפניה היא, ודמי למחזיר גרושתו דבעי קדושין חדשים, דקדושי קמאי נדדו הלכו בגט ופנים חדשות באו לכאן, והוא הדין בזו שמת בעלה, הנה מיתתו מתיר אף מפקעי קדושה ידידיה, וכי הדר חי מילתא חדתא היא. או דילמא הא דהאשה קונה עצמה במיתת הבעל, היינו דוקא כאשר מת ונשאר מת, אך כשלא נקבר והי ע"י נביא או חסיד, אגלאי מילתא דאותה מיתה לא היתה מיתה כמות כל האדם, ולא פקעי קדושי קמאי ואשת איש, ולא תפס בה קידושי דיניש דעלמא, ובעלה כאשר חי מותר בה מיד כאשר היה לפני מותו. וראה שם לראיתו מהירושלמי (גיטין פרק מי

⁷ ולביאור זה צ"ע קצת, למה לשנה אחרת לא הסכים ר' זירא.

ושמחה

מושכל הנשם, ולמשיג חלק מהשגה זו תבדיל ממנו המונע אותו מהתקבל ותכיריהו על ידי סימניה כי זה הפכה מננת שונאיה ותפעול בו פעולה רשומה לשלול ממנו כח המונעו והמקיימו, ולפעמים תמאסו הנפש ותריבהו מריבה גדולה והוא סוד הוללות הנביאים (ש"א יט כד), ולכשתרבה בחינה זו בפנימיותו תגעל הנפש את הבשר ויצתה מעמה ושבה אל בית אביה. (ע"כ, ע"ש).

נמצא לפי ביאורו, כי יש בחינת דבקות כל כך גדולה של הנשמה באלוקות, עד שהנשמה לא יכולה יותר להיות בתוך הגוף, מרוב חשקה לדבוק בו יתברך, והיא עוזבת את הגוף. בבחינת מה שקרה לעם ישראל תחת הר סיני, שנאמר "נפשי יצאה בדברו", שמחמת שדיבר אליהם הקב"ה, באומרו "אנכי וגו'" פרחו נשמתם מחמת הקדושה והרצון לדבוק. ורק משה רבנו, שהגיע להשגות גבוהות, יכלה נשמתו לשמוע הדברים, ועם כל זה נשארה נשמתו בגופו.

וראינו לאדמו"ר מליובביץ זיע"א, שכתב שרבה ורבי זירא, שמם מורה עליהם. כלומר, שרבה היה בבחינת מוחין דגדלות, מלשון רבה. אך רבי זירא לא היה בדרגה זו,

ביין מתרחבת דעתו, אם לטוב אם למוטב. כלומר, אם מוחו רצוף אהבה להשי"ת, ומלא בדברי תורה, בהיותו טועם מן היין, מתרחבת דעתו והוא שופע בדברי תורתו.⁸ [ואם מוחו מלא בהבלים, די למבין].

והנה אור החיים הקדוש (בפרשת אחרי מות) בביאור הפסוק "אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני יהוה וימתו" ביאר, שגילה הקב"ה למשה דרך מיתתו, שהיתה על זה הדרך "בקרבתם לפני ה'", פירוש, שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוזה מתו, והוא סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים, והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים, אלא שההפרש הוא שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם, ואלו, הם נתקרבו לה, והוא אומרו בקרבתם לפני ה', ואומרו וימותו בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאות חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות השיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם. ומוסיף אור החיים הקדוש, וכותב על בחינה זו, שאין מכיר איכותה, והיא מושללת ההכרה, לא מפי מין האנושי, ולא מפי כתבו, ולא תושג בהשערות

⁸ ומתפתה' דיקא, בחינת חסדים, שעל ידי היין נגדלין החסדים. והוא מתפתה - שעל ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפיס, אף על פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רגז, אבל על ידי הגדלת החסדים על ידי היין הוא מתפתה כנ"ל. אבל השוטה יותר מדאי ומשתכר, אזי אדרבא, מתגברין תקף הגבורות, ונעשה כעס ורגז, ולפעמים מתגברין גבורות דסטרא אחרא, ויוכל לבוא לידי רעות וכו', חס ושלום. ע"ש.

⁸ וכן אמר רבא בהוריות (יג): חמרא וריחני פקחין. וכתב מוהר"ן מברסלב זיע"א (לקוטי מוהר"ן תנינא תורה כו). כי מעט השתיה לפי הצרך הוא טובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלבש בחסדים, וכששוטה במדה כראוי לפי ערכו, אזי נתרבה דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדלין החסדים ביותר על ידי השתיה. כי כשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדלין החסדים, כי הדעת מלבש בחסדים כנ"ל. ועל זה אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ערוכין ס"ה): "כל המתפתה ביינו, יש בו מדעת קונו".

אורה

וּשְׁמוֹ מוֹרָה, מִלְשׁוֹן זְעִירָא [קַמְן]. וּלְפִי כֹל הַנִּיל, יִתְבָּאֵר עַל נְכוּן, שֶׁהָיוּ רַבָּה וְרַבִּי זִירָא שׁוֹתִים יַיִן, וּבִהִיכְנֵס יַיִן יֵצֵא סוּד, וְהָיוּ עֲסוּקִים בְּדַבְרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּסוּד הַמְרַכְבָּה וְכוּ', וְנִשְׁמַת רַבִּי זִירָא נִדְבָקָה בְּאַלּוּקוֹת עַד שֶׁפְּרַחָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְרַבָּה [מִלְשׁוֹן רַב, מוֹחִיז הַגְּדֻלוֹת] הַצְּלִיחַ לְהִשְׁאִיר נִשְׁמָתוֹ בְּגוֹפוֹ, אַף כִּשְׁשֵׁמֶע דְּבָרִים נִשְׁגָּבִים הִלְלוּ. עַד שֶׁפְּרַחָה נִשְׁמַת רַבִּי זִירָא וְנִכְמוּ שְׁמִצִּינוּ שֶׁאַרְבַּעַה נִכְנְסוּ לְפִרְדִּים, וּבֵן זוּמָא⁹ הַצִּיץ וּמַת, וְלֹאֲחֵר שֶׁחֲחִיחַ אוֹתוֹ רַבָּה, לְשָׁנָה הַבָּאָה שְׁאֵלוּ אִם גַּם הַשָּׁנָה יַעֲשׂוּ סְעוּדַת פּוּרִים יַחַד, וְלֹא הִסְכִּים רַבִּי זִירָא, כִּי לֹא מִתְרַחֵשׁ נֶס פְּעִמִּים, וּבִפְרָט בּוֹזְכְרוּ אֶת הָעוֹנֵג הַגְּדוֹל אֲשֶׁר חוּוּהוּ, וּמִכֹּל מְקוֹם אָמַר שְׁאִין סוּמְכִים עַל הַנֶּס, וְלֹא בְּכָל יוֹם מִתְרַחֵשׁ נִיִּסָא¹⁰.

וּבִאֲוֹפֵן אַחֵר, בְּסִפְרֵי סֵדֵר הַדּוֹרוֹת (עֵרֶךְ רַבִּי זִירָא), הֵבִיא מִסְפֵּר קְבֻלַּת הַחֲסִיד, שֶׁרַבִּי זִירָא לֹא נוֹדַע לוֹ אֲב¹¹, שֶׁפְּעַם אַחַת הִלְכָה אִמּוֹ לְבֵית הַמְּרַחֵץ וְנִכְנֵס לָהּ בְּקִיבְתָהּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְנִתְעַבְרָה מִזֶּה וַיִּלְדָּה. וְהִקְשָׁה עֲלָיו בְּסֵדֵר הַדּוֹרוֹת, מִמָּה שֶׁכָּתַב הַב"ח (י"ד

9 כֵּן גִּירְסַת הַמְּדַרְשׁ בְּשֵׁה"ש רַבָּה. וּבִגְמָרָא בְּחִיגָה (י"ד): בֵּן עֲזָאִי הַצִּיץ וּמַת, בֵּן זוּמָא הַצִּיץ וּנְפָעַע. ¹⁰ וְאַחֵרִי כּוֹתֵב כ"ז, חֲמוּתֵי רֵאִיתִי, לְמָה שֶׁכָּתַב הַשֵּׁל"ה (פְּרִשְׁתַּת תְּצוּהוּ. תוֹרָה אוֹר) וְזֶה לְשׁוֹן קוּדְשׁוֹ: "וְזֶה סוּד מֵאַמְרֵם בְּמִסְכַּת מְגִילָה, רַבָּה שֶׁחֲחִיחַ לְרַבִּי זִירָא בְּסְעוּדַת הַיַּיִן, רִצָּה לִזְמַר הַפֶּשֶׁט הַחוֹמֵר כְּעִנְיַן יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, כִּי נִכְנַס עִמּוֹ תוֹךְ הַשְּׁגָה גְדוּלָה, וְאַפְשֵׁר מִמֶּשׁ הַצִּיץ וּמַת כֵּכֵן עֲזָאִי (חִיגָה י"ד): וְמָה שֶׁדִּיבַר בְּלִשׁוֹן שְׁחִיטָה הָאֵמֶת הוּא כְּפִשְׁטוֹ, 'וַיִּשְׁחַטֵם בַּמְּדַבֵּר' (בְּמִדְבָר י"ד, טז), שֶׁלֹּא הִיא שְׁחִיטָה מִמֶּשׁ רַק מִיָּתֶה, וְדִיבַרְתָּ תוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שְׁאוּמְרִים 'זֶה נִשְׁחַט'. וְקָל לְהַבִּינָה". ע"כ. ¹¹ וְרָאָה לְמָה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּס"ד בְּסִפְרֵי 'אוֹרָה וּשְׁמַחָה' הַשְּׁלֵם עִמָּךְ כֹּ.

¹² ח"ל הַב"ח שֶׁם: מִצְאֵתִי בְּהַגְהוֹת סִמ"ק יִשֵּׁן מֵה"ר פְּרִיץ, שֶׁכָּתַב: אֲשֶׁה נִדָּה יִכּוֹלָה לִשְׁכַּב אֲסִידֵי בַעֲלָה

וְנִזְהָרוֹת מִסְדִּינִים שֶׁשֶׁכַּב עֲלֵיהֶן אִישׁ אַחֵר פֶּן תִּתְעַבֵּר מִשְׁכַּבְתָּ זֶרַע שֶׁל אַחֵר, וְאַמָּאִי אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת פֶּן תִּתְעַבֵּר בְּנִדּוּתָהּ מִשְׁכַּבְתָּ זֶרַע שֶׁל בַּעֲלָה וַיְהִי הוֹלֵד בֶּן הַנְּדָה, וְהַשִּׁיב כִּיּוֹן דָּאִין כִּאֵן בִּיאַת אִיסוּר הוֹלֵד כֶּשֶׁר לְגַמְרִי, אִפִּילוּ תִּתְעַבֵּר מִשְׁכַּבְתָּ זֶרַע שֶׁל אַחֵר כִּי הִלָּא בֶּן סִירָא כֶּשֶׁר הִיָּה אֵלָּא דְּמִשְׁכַּבְתָּ זֶרַע שֶׁל אִישׁ אַחֵר קְפִידִין אַהֲבַחְנָה, גִּזְרָה שְׁמָא יִשָּׂא אַחֲוָתוֹ מֵאֲבִיו כְּדָאִיתָא בִּיבְמוֹת (ל"ז):

¹³ שֶׁם: "א"ר זִירָא אֲנָא אֲכִלִי בְּסוּכָה וְחָדִי בְּחוּפָה וְכ"ש חָדִי לִיבָאִי דְקָא עֲבִידְנָא תְּרַתִּי"

¹⁴ [וּלְפִי מָה שֶׁהַבְּאֵנוּ לְעִיל (בְּהַעֲרָה 6) בְּשֵׁם הַרֵב חִיד"א, יֵשׁ לִזְמַר שְׁלָאוּ דוּקָא בְּמַעֲשֵׂה דְרַבִּי זִירָא שְׁאֵל הַרֵב חִיד"א, אֵלָּא בְּמִקְרָה כְּגוֹן זֶה, וְאִין מַחֲיִיב שְׁרַבִּי זִירָא הִיָּה נְשׁוּי קוּדֵם אוֹתָהּ סְעוּדַת פּוּרִים וְדו"ק].

ושמחה

לבלתי ידח ממנו נדח

"מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים. מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים, ומאן נינהו, שמעיה ואבטליון. מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ומנו, רב שמואל בר שילת" (סנהדרין (צו): לפי גירסת העין יעקב).

התפללות והברכות שלו (עמוד נו), בברכת על הצדיקים שבתפלה, שאחר שהביא לשון המכילתא הנ"ל, כתב וז"ל: "ואפשר לומר דדוקא אם הוא מזרע עמלק מאב ואם". ע"כ. וא"כ י"ל דההיא דאמרינן מבני בניו של המן לימדו תורה ברבים, מיירי שקבלו גר שהיה מזרע עמלק מצד האם, ולא מצד האב, דבכה"ג מקבלים גרים מזרע עמלק, כיון שאינו מזרע עמלק מאב ואם. דהכי קי"ל בקידושין (סו:): באומות הלך אחר הזכר, וכמו שפסק הרמב"ם (פרק יב מהל' איסורי ביאה הכ"א). ואם כן אם רק האם מזרע עמלק, והאב משאר אומות מותר לגיירו ולקבלו לדת ישראל, ובהכי ניהא ההיא דרב שמואל בר שילת.

ושוב הביא בחזו"ע (שם), מגליוני הש"ס להגר"י ענגיל (בחי' לגיטין נו:): בד"ה מבני בניו של המן לימדו תורה ברבים, שהביא בשם תפארת שלמה מרדומסק, שהקשה שהרי מבואר במכילתא ובפסיקתא, פיסקא דזכור את אשר עשה לך עמלק, שאין מקבלים גרים מזרע עמלק, וכתב דלק"מ, דלפי מאי דקי"ל

במאמר זה שהביאו חז"ל בנמרא, יש לדקדק ולהבין בו מספר עניינים. ונקדים בקושיית העין יעקב (שם) האיך יתכן שמבני בניו של המן נתגירו ולמדו תורה בבני ברק. והרי במכילתא (הובא בילקוט סוף פרשת בשלח) איתא, שנשבע הקב"ה שלא יקבלו מעמלק שום גר, וצריך עיון.

והנה בחזון איש (יו"ד הלכות גרים קנו סק"ה), כתב, שמאחר ובני בניו של המן, לא נתגירו בשעת המלחמה, מקבלים אותם. אך כתב שמכאן אין להביא ראיה שמקבלים גרים מעמלק, כי יש לומר שבני בניו התערבו באחרים וקבלו אותם¹⁵. ועוד ראיתי שיש מבארים, שאין מקבלים אותם, אך אם הם באו ונתגירו מעצמם, שפיר מקבלים מהם. ובפרט לאחר שנשמעו.

שוב ראינו למאור עיינינו מרן רבנו עובדיה יוסף זיע"א, שעמד בזה (חזו"ע פורים עמ' יא והלאה) בהקדים מה שכתב רבינו יהודה בר יקר בפירושו

נטמע, אלא יניחם והם כשרים לעתיד לבא, דהלכה היא משפחה שנטמעה נטמעה. [הן אמת כי בגרים יש לחלק, ועי' אבן העזר סימן ד. (ואכמ"ל).] ע"ש.

¹⁵ ואולי יש לבאר זאת בדרך מה דאיתא בקידושין (עא). שהראה לו הקב"ה למשה בסיני דור דור ודורשיו, והראהו שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרוב לברר ספק משפחות המטומעות מי נטמע ומי לא

אורה

הבנים, כאשר נתגיירו, נצרך ונזדכך ונתלבן, ולפיכך היו בניהם גדולים מלמדים תורה ברבים. ואי אפשר שלא יהיה כך. שכל כח כמו אלו, שהיה להם כח גדול, הוא מאת השם יתברך, וכיון שהוא מאת השם יתברך יש בזה צד בחינה מה של קדושה, שהרי הוא מן השם יתברך. ואם אצל האב היה בטל כח הקדושה אצל הטומאה, אבל בבנים נתלבן כח זה, ולכך לימדו תורה ברבים.

והנה הובא בספח"ק, ברמז הפסוק "וימלא המן חמה" (אסתר ג' ה'). שהמן היה רשע בבחינת תוכו כבדו, כלומר שהיה רשע גמור. ועם כל זה היה נמצא בו ניצוץ קדושה שמחיה אותו¹⁸. ומזה הטעם יש עניין לבסומי בפורים עד דלא ידע בן ארור המן לברוך מרדכי. והוא בשביל שיאמר בשכרותו ברוך המן ובזה ימשוך אור אל אותו ניצוץ קדושה הנמצא בתוך קליפת המן¹⁹. ואך יש לומר כן דוקא בשכרות, ולא בפיקחות, על מנת לגרום דבר זה בהיסח הדעת, ולא בדעת גמורה].

והנה מילוי השם המן הוא כשמו, כלומר ה"ה, מ"מ, נ"ן. נמצא שהמן

(ביבמות עה:), באומות הלך אחר הזכר, וא"כ משכחת לה באשה מזרע עמלק שנישאת לעכו"ם מאומה אחרת וילדה לו בן, שלפי הדין אינו מתיחס לאמו שהיא מזרע עמלק, ומותר לקבל אותו ואת כל יוצאי חלציו לגירות. ומה שאמרו מבני בניו של המן, לאו דוקא אלא הכוונה מיוצאי חלציו¹⁶.

ואחר שיצאנו ידי חובת תירוץ קושיה זו אליבא דהילכתא, יש להבין עומקם ומעמם של דברים, איך יתכן שמבני בניו של רשע זה, עמדו ועסקו בתורה הקדושה, ואחד מאותם העוסקים בתורה הוא רבי שמואל בר שילת, אשר שמו שזור בכמה סוגיות בש"ס, והיה מדור ראשון של אמוראי בכל¹⁷. תלמידו של רב.

בעניין זה, כותב המהר"ל (נצה ישראל פ"ז) שיש לידע, כי מה שספרו מן הרשעים שזרעם נתגיייר בישראל ולימדו תורה ברבים, הוא עניין נפלא. כי יש לך לדעת, שהרשעים כאשר הם מופלגים ברשעות, ויש להם כח גדול מאוד כמו שהיה לאלו שזכר, אי אפשר שלא יהיה מצורף כח שלהם אל כח עליון, כח השם יתברך, רק שהיה זה אצלם בטומאה. אבל אצל

¹⁶ וע"ע בחזון עובדיה שם שהאריך בזה בדברי האחרונים.

¹⁷ ובגמרא בבבא בתרא (ח:): מבואר שהיה מלמד תינוקות, שדעתו עליהם תמיד, עליו קראו "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

¹⁸ שאין לך בריאה בעולם שאין בה ניצוץ המחיה אותה כנודע.

¹⁹ ראה בפרי עץ חיי (בכוונות פורים פ"ו) שכתב, והנה ביום הגדול הזה, שיש אותו הארה גדולה, אנו רוצין שגם לזאת הניצוץ יגיע לו חיות לעצמו, מזה ההארה,

אבל לא שייגע כל כך להאיר לקליפה (ולזה צריך שישתכר האדם ביום הזה, עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אולי ישגה ויתן ברכה לאותו ניצוץ שבקליפה ויתברך גם הוא, אבל לא תהיה ברכה בכוונה שלמה, שאם יהיה כן יגיע לו הרבה, ותתברך הקליפה. נוסף אחר: ולכן צריך לומר ברוך המן, להמשיך אור גם לניצוץ ההוא, לכן צריך לאומרו שלא בכוונה אחר שהוא שיכור וכבר יצא מדעתו, ואם היה בכוונה ח"ו יאיר גם אל הקליפה).

ועיין לכף החיים סימן תרצה ס"ק טז.

ושמחה

רמז לאדם שיהיה תוכו כברו באהבתו אל חברו. אך המילה יין במילואה, נכתבת כך: יו"ד יו"ד נו"ן. נמצא שהאות ו"ו [בתוך הנו"ן] היא יתרה שם, ובזה פירש את המדרש פליאה הנ"ל [שביין יתירה ו"ו].

ואולי זה שרצתה אסתר בעומק כוונתה להשקות המן ביין, על מנת ש"ו יתרה שלו תדבק בצד הקדושה מצד ו"ו יתרה שביין. בבחינת ו"ו החיבור. והבן²².

ולפי כל הנ"ל, נתחדש לנו ביאור נפלא על דברי הגמרא בראש השנה (ג): "כורש מלך כשר היה", ועוד שם בגמרא, שכורש הוא דריוש. שבתחילה מלך כשר היה, אך לאחר מכן החמיץ, והפך להיות מלך רשע. ולפי ביארנו תמצא מתיקות בדברים, שבתחילה מלך כשר היה ונקרא כורש, אך אחר שהחמיץ, והפך להיות רשע נקרא שמו דריוש, והנה כורש הוא אותיות כש"ר, והמעם שהיה כשר כי היתה בו אות ו"ו, שחיברה אותו אל הקדושה, אך לאחר שהחמיץ²³ ונהיה רשע הפך שמו לדריוש, שהוא כגמטריה כורש בלא ו"ו. שכן דריוש"ש גמטריה חמש מאות ועשרים, אך כורש"ש גמטריה חמש מאות עשרים ושש. ודו"ק כי מתוק.

מבחינוץ, והמ"ן מבפנים (באותיות המילוי. וזה הרמז "וימלא המ"ן", שמילואו כשמו, תוכו כברו), אך ישנה האות ו"ו²⁰, שהיא מסמלת ניצוץ הקדושה הכלוא בו. והנה מבואר בדברי המקובלים שהמעם שהזמינה אסתר את המן למשתה אשר עשתה, כי רצתה לעורר בהמן שורש הקדושה שהיה בו בהעלם ניצוצות קדושות²¹. וזה היין שהשקתה אסתר את המן, "י"נא דאורייתא דבעל פה" על דרך שמובא בזוהר (ח"ג רע"א ב) וסברה שאולי על ידי זה ישוב בתשובה וידבר טוב על ישראל.

ומעניין לעניין באותו עניין, איתא במדרש פליאה: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ומדוע לא נאמר יין, יתרה ו"ו". (ע"כ). וביאר הגר"א, כי צריך האדם לאהוב את חברו באמת, בתוך תוכו ולא רק בפנים (שיראה לו פנים שוחקות), על מנת שחברו יהיה אוהבו חזרה, ולכן אמר המדרש כמ"ם, שהנה מילוי מ"ם הוא תוכו כברו, כלומר האות הראשונה מ' היא גימטריה ארבעים, וגם המילוי שלה [מ'] הוא גימטריה ארבעים. האות השניה היא יו"ד, כשם שהגלוי [י'] בגימטריה עשר, כן המילוי [ו'ד'] הוא גימטריה עשר. ושוב האות מ"ם כנ"ל. נמצא שהמילה מים, האותיות הנגלות, ואותיות המילוי שוות.

היתה לו אחיזה בו"ו. ע"ש. וע"ע להלן בדרוש לסעודת פורים תשע"ה.

²³ ובפרט יגדל הפלא, שבחרו רבותינו ז"ל, לבחור לשון "החמיץ" השייך ביין, ולפי זה מתקשרים הדברים על נכון ודו"ק כי נחמד.

²⁰ וע"ע להלן בדרוש לסעודת פורים תשע"ה.

²¹ ראה למה שכתבנו בס"ד במדרש אורה ב"כניסת אסתר אל המלך".

²² והדברים נפלאים ביותר ע"פ המובא בשם רבנו האר"י (פרי עין חיים בדרוש לפורים) שהמן הרשע

אורה

שחקדמונים הבאים במקראות כעשו והמן לא קטלא קניא הוו, אלא שהיו מצויים קרוב אצל היכלות השם, רק שבאו להרע רח"ל.

ופשוטים הדברים שאין בנו רצון לעורר כף זכות על אותם רשעים, כי ההפך הוא הנכון²⁶, ומכאן דווקא נראית רשעותם יותר, שאף שהיו בקיאים בתורה, עם כל זה תאוותם ורשעותם לא נתנו להם לדבוק בקדושה, אלא להילחם בה.

וזה נכון לגבי אותם רשעים, אך מכאן אולי נלמד מוסר לנו, לגבי אחינו בני

ובאמת דע, כי אם תתמה על דברינו, שאיך יתכן שבהמן הרשע היו ניצוצות הקדושה. אין זו קושיא כלל, כי בן מצינו שהיה המן מדבר בדברי תורה ומפרש פסוקים²⁴. וכתב ר' צדוק הכהן מלובלין (צדקת הצדיק אות קמה) שלפעמים יש דברי תורה יקרים בפי מי שהוא. וכמו שאנו רואים בבלעם שאמר פרשה שלימה בתורה שבכתב, [ולוידעי הן, כי גם כל הדיבורים מפרעה ואבימלך ועשו שנזכר בתורה הרי הם דברי תורה ממש והיה זה אצלם, ועל ידי דיבורם נתגלה לנו²⁵]. (ע"ש). והוא פלא גדול. וכן ראיתי בהקדמה ל'גנא דפלפלי', שהביא מדברי השל"ה, בשם רבי שלמה אלקבץ,

שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (מנחות ל"ד): 'טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים', להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה: וזה שמביא בירושלמי (תענית פ"א): 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו: בכרך גדול שברומי', שנאמר: "אלי קרא משעיר". נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקיך, בודאי הוא משקע במדור הקלפות. כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקר, שאמר: היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. בכך תאמר לו: אפלו במקומך שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצא אלקותו. כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כלם". ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה. כי לא רחוקה היא ממך (דברים ל', וע"ש בפי הרמב"ן). אלא שבמקומך שם רבו הלבושים: וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לידע את השם יתברך בהבנה יתרה. כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים, ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לאהב את עצמו עם השם יתברך באהבה יתרה.²⁶ שכן היה בהם כח עצום כדברי המהר"ל הנ"ל, רק שלא גברו על יצרם וקיקלו.

²⁴ כדאיתא במסכת מגילה בכמה מקומות. וכן אתה מוצא כמה רשעים כדוגמת עשו, בלעם, טיטוס, מינים, צדוקים וכו', המפוזרים בגמרות ובמדרשים שהיו יודעים תורה, ובקיאים בה.

²⁵ וראה בספח"ק ליקוטי מוהר"ן (תורה לג אות ב), וצריך לדעת, ש"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו). ולית אתר פנוי מנה (תקון נו). ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (ר"מ פנחס רכה). ואפלו מי שעוסק במשא ומתן בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר, אי אפשר לעבד את השם יתברך מחמת עביות וגשמיות שנופל תמיד עליו, מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם. כי כבר גלו לנו חכמינו, וזכרונם לברכה, שבכל דברים גשמיים, ובכל לשונות העכו"ם, יכול למצא בהם אלקות. כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (נחמיה ט'): "ואתה מחיה את כלם". לכך שהחיות ואלקות היה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר. כי הקדוש ברוך הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המרכז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות: ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, ואלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר. וזה שגלו חכמינו, וזכרונם לברכה, ופתחו לנו פתח, שהמשכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמו

ושמחה

לדון אדם על פי לבושו, אך האמת היא שמשסתתר בתוכו חלק אלוה ממעל, שיש לקרבו ולהשיבו באהבה אל אביו שבשמים.

✽ לך כנוס את כל היהודים ✽

סוד קיום עם ישראל וגאולתו הוא באחדותו. בתחילת המנילה קוראים אנו "ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפזר ומפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם", והנה למעשה רואים אנו מפסוק זה את סיבת הגלות, סיבת ההרבן. כלומר: אומר המן למלך, שלעם ישראל אין זכות קיום, כיון שהם מפורדים.

לא רק בימי מרדכי ואסתר היה זה הסיבה לגלות ולצרות עם ישראל, גם בימי משה רבנו מצינו שהעמיד משה את סיבת ההרבן והגלות בעוון שנאת חנם, כמו שפירש רש"י (שמות ב', יד) "הלהרגני אתה אמר" – "דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל".

וכן בימי הרבן בית מקדש שני (כדאיאת במסכת יומא מ:): "מקדש שני שהיו עוסקים בתורה במצוות וגמילות חסדים, מפני מה הרב, מפני שהיה בו שנאת חנם".

ישראל הטועים והתוהים בדרכם, שיש לנו למצוא בהם נקודת זכות, ומשם להחיותם, ולמושכם אל עולם הקדושה. וכמו שביאר הגה"ק בליקוטי מוהר"ן (תורה רפ"ב) שצריך לחפש ולמצוא ברחוקים איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינם רשעים, ועל ידי זה שמוצא בהם מעט טוב, ודן אותם לכף זכות, על ידי זה מעלה אותם באמת לכף זכות, ויוכל להשיבם בתשובה, וזה בחינת (תהלים ל"ז): "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו". (ע"ש). וקח דוגמא מרבי עקיבא, ראש לבעלי התשובה, שבתחילה היה שונא גדול לעמלי תורה. כמו שאמר (פסחים מט:): "בשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור", אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור ככלב. אמר להם: זה נושך ושובר עצם, וזה נושך ואינו שובר עצם. ולבסוף הפך להיות מגדולי התנאים, שכל תורה שבעל פה תלויה בו²⁷, וכן אתה מוצא בריש לקיש, שבתחילה ראש השודדים היה, איך שמשכו רבי יוחנן (ראה בבא מציעא פד.) עד שהפך להיות רבי שמעון בן לקיש, מגדולי האמוראים.

והשם יזכנו שנוכה בפורים להוריד המסכות מעל לבבותיהם של אחינו הטועים, וכדברי המדרש גבי יעקב (על הפסוק וירח את ריח בגדיו), אל תקרי בגדיו, אלא בוגדיו. שפעמים רבות טועים

²⁷ כמו שזכינו בס"ד להרחיב ולבאר בזה בקונטרס "ואמרתם כה לחי". ע"ש.

אורה

כאשר הכה איש מצרי שראהו מכה איש עברי, דבר שגרם לו לדרת מגדולתו במצרים ולברוחו. אלא אף את עולמו הרוחני היה מוכן למסור למען עם ישראל שאמר "מחני נא".

גם בימי מרדכי ואסתר מצינו שהגאולה באה ע"י מסירות נפש ואהבת חינם. שהרי כל המהפך במגילה התחיל כאשר אמרה אסתר למרדכי "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן... ובכך אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי", תחילה מצוה אסתר שתהיה בחינת כינוס של כל היהודים יחד, תשובת המשקל לאותו קטרוג של אותו רשע שאמר "ישנו עם אחד מפזר ומפרד". ומוסיפה אסתר למסור נפשה על הדבר באומרה כאשר אבדתי אבדתי. וביארו רבותינו ז"ל (מגילה טו). שעד עכשיו באונס ועכשיו ברצון, וכשם שאבדתי מבית אבא כך אובר

בימי משה רבינו הגאולה באה ע"י אהבת חינם ומסירות נפשו של משה למען עם ישראל באומרו "ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" וכדברי רבנו חיים ויטאל (מהרח"ו) "צוק"ל זיע"א בספרו 'שערי קדושה' (ח"ב שער ד), "ולא זכה משה לכל מעלותיו אלא שהיה אוהב לישראל ומצטער בצרתם כמו שאמרו ז"ל (מדרש רבה שמות פ"א) על "וירא בסבלותם"²⁸, ועל פסוק (שמות לב, לב) "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא"²⁹, ולכן היה שקול ככל ישראל כמו שכתוב (ישעיה סג, יא) "ויזכור ימי עולם משה עמו"³⁰. ע"כ. ואחר כך הוליד אותם במדבר באהבת ישראל גדולה³¹, וביזכוי הרבים גדול שהיה משקה העדרים בדברי תורה יומם ולילה.

לא רק את עולמו הגשמי היה מוכן משה רבנו לתת למען עם ישראל נבמה שעשה

ואמר להקדוש ברוך הוא הם חטאו ואני חטאתי ששברתי הלוחות, אם מוחל אתה להם אף לי מחל, שנאמר (שמות לב, לב), "ועתה אם תשא חטאתם", כן לחטאתי מחל, ואם אין אתה מוחל להם אל תמחל לי, אלא (שמות לב, לב) "מחני נא מספרך אשר כתבת". ועוד שם (פרשה מז), אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא למה אתה כועס עליהם לא שעשו עבודת כוכבים, לא צויתם. אמר לו הקדוש ברוך הוא בדבור שני לא אמרתי (שמות כ, ג'), "לא יהיה לך", אמר לפניו, לא צוית אותם, לי צוית, שמא אמרת להם לא יהיה לכם, לי צוית, אם עשיתי עבודת כוכבים מחני נא מספרך. כשראה הקדוש ברוך הוא שנתן נפשו עליהם אמר שבילך אני נותן להם את התורה, שנאמר, "כתב לך את הדברים האלה".³⁰ וע"ע לדברי הגה"צ רבי נחמן מברסלב זיע"א (לקוטי מוהר"ן תנינא תורה פב).

³¹ וע"ע למה שכתבנו בס"ד בקונטרס "סוד הגאולה".

²⁸ וזה לשון המדרש, "וירא בסבלתם". מהו "וירא", שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר, חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסיע לכל אחד ואחד מהן. רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול, ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש, ומשוי זקן על בחור ומשוי בחור על זקן. והיה מניח דרגון [= כבודו דרגתו ומעלתו] שלו והולך ומיישב להם סבלותיהם, ועושה כאלו מסיע לפרעה. אמר הקדוש ברוך הוא אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל, ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים, ואדבר עמך, הדא הוא דכתיב (שמות ג, ד) "וירא ה' כי סר לראות", ראה הקדוש ברוך הוא במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך (שמות ג, ד) "וירא אליו אלהים מתוך הסנה".²⁹ בשמות רבה (שם פרשה מו), ראה [משה] שאין לישראל עמידה, וחבר נפשו עמהם ושבר את הלוחות,

ושמחה

וללא האחר הוא לא יהיה שלם לעולם, ועוד שמחצית השקל נתרם לפניינים של אחדות שהם האדנים במשכן (בהם היו מחברים שני עצים בכל אדן) ועוד שזה הלך לקורבנות ציבור.

וזה מה שעמד להם לישראל להצילם ולהביא לגאולתם, הן בימי משה ובני ישראל במצרים ובמדבר, והן בימי מרדכי ואסתר בגלות בפרס. אם כך נשארה לנו גלות אחרונה אותה הזכרנו בתחילה, גלות ארוכה וקשה מכולן, גלות אותה אנו חווים על בשרנו ונשמטנו מזה אלפיים שנה. מאז הרבן בית המקדש השני, שחרב גם הוא בעוון שנאת חנם ופרוד, וידוע שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, כלומר שאם היה עומד היום בית המקדש היה נחרב שוב בעוון שנאת חנם ופרוד ששורר בתוכנו. ועלינו ללמוד ממשה רבנו ואסתר מה הפתרון לאורך הגלות הנוראה – אהבת חנם, קירוב כינוס ומסירות נפש על כל יהודי³⁴.

ממך (ואסורה אני לך דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה וברצון אסורה לבעלה. רש"י). המתבונן יראה שמסירות נפש זו היא שזיכתה את אסתר לרוח הקודש³², היא שזיכתה אותה להיות הנביאה האחרונה לישראל מתוך שבע נביאות, היא שעמדה להם לישראל למגן והצלה מאותה עצה של המן הרשע.

עוד עניין מצינו בגמרא במגילה (יג:): "אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו" ויש לשאול מה הקשר בין הסכום הגדול שרצה המן לשלם עבור השמדת העם היהודי לבין מחצית שקל. אלא יש לבאר, שהרי כל עניין מחצית השקל הוא מסירות נפש: "ונתנו איש כפר נפשו לה..." והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשתיכם" (שמות ל). ועניין האחדות, שהרי ידוע שלא לחינם נאמר דווקא מחצית שקל, ולא שקל שלם³³, לרמוז לאדם שידע שלעולם הוא רק חצי,

דכשהיו מונין ישראל היו נמנין על ידי מחצית השקל דישראל נחשבים לגוף אחד והשכינה שורה בישראל כשהם באחדות וכמשו"ל על פסוק והוא באחד שכביכול הוא באחד כשהם באחדות אחד וביעקב נאמר ע' נפש הכל נחשבים נפש אחת. והשתא על ידי המנין נראין נפרדים וחלוקים לזה נמנין במחצית השקל להורות דישראל הם באחדות ואף שנמנין זהו למראה עינים אך בצלם הכל אחד ובעת המנין עצמו דח"ו נראה פירוד היא על ידי מחצית השקל שמורה האחדות" (פני דוד על התורה פרשת כי תשא).

³⁴ מצינו בדברי מרן החיד"א זיע"א (דברים אהדים. דרוש ו') שכתב "ואיך אנו אומרים 'כי לישועתך קוינו כל היום' ושנאת חנם עדין בנו?! אוי ואבוי כי זה דומה לנוטע אילן, ובידו גרון לחתכו ולשרשו, וכך מעשהו יום יום...".

³² ראה מסכת מגילה (טו). "ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות", בגדי מלכות מיבעי ליה, אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, מלמד שלבשתה רוח הקדש. כתיב הכא "ותלבש" וכתיב התם (דברי הימים א יב-ט) "ורוח לבשה את עמשי"

³³ כותב מרן החיד"א זצ"ל "ושמעתי אומרים שלזה כיוונה אסתר שאמרה למרדכי לך כנוס את כל היהודים כלומר אמור להם דברי כבושים שיהיו כולם אחדות אחד וזהו לך כנוס אסיפת לבם כאחד את כל היהודים עד כאן שמעתי. ולפי דרכנו יומתק כי הנה אסתר רצתה שיתענו כי התענית במקום קרבן והקרבת אינו מועיל כי אם כשהיו באחדות א' ולכן כמערכה אל הדרוש הקדימה לומר לך כנוס את כל היהודים שיהיו באחדות אחת, ואחר זה וצומו עלי שהתענית במקום קרבן וכשיש אחדות יעלה קרבנם לריח ניחוח ובוזה ניחא

דרוש לסעודת פורים [א]

מאשר דרשנו בסעודת פורים תשע"ה³⁵.

אמר רבא (בגמרא במגילה ו.) "מ'חייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן, לברוך מרדכי". והובא דין זה בפוסקים. והוא פלא גדול, אם אדם יתבונן, הרי פורים זה אחד הימים הקדושים שיש לעם ישראל, ונלמה? כי תורה שבכתב שנתנה בהר סיני, כל העולם מאמינים בה. אבל פורים זה תורה שבעל פה, שיש בזה הרבה עניינים. מה זה התורה שבעל פה שבאה לנו בפורים, הרי כל התורה שבעל פה קבלנו בהר סיני, הרי עם ישראל בסיני אמרו "נעשה ונשמע". והגמרא בשבת מביאה שכפה עליהם הר כגיגית. אם כן, יש קושיה ידועה במפרשים, שאם קבלו עליהם בבחינת "נעשה ונשמע" למה כפה עליהם הר

כגיגית. אז באמת יש בזה תירוצים שונים³⁶. ואחד התירוצים, שכשעם ישראל עמדו בהר סיני אמרו "כל אשר יאמר ה' נעשה ונשמע", היה זה על התורה שבכתב. אבל התורה שבעל פה, לא הסכימו לקבל, עד שקיבלה ברצון בפורים].

וביום כזה שקבלנו על עצמנו את התורה שבעל פה ברצון, איך יתכן שאמרו הו"ל, שחייב איניש לביסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור אמן לברוך מרדכי. ואם זה אחד הימים הכי קדושים לעם ישראל [כאומרם ז"ל בתקוני הזוהר (נז): שיום הכיפורים, הוא רק כ-פורים, משמע פורים גבוה יותר] וכמו שאמרו הו"ל, שכל החגים בטלים חוץ מפורים^{37 38 39} אז

³⁵ הוקלט והוקלד על ידי אחד השומעים יצ"ו. [ואף שחלק מדברי דרשה זו מפוזרים בספר "אורה ושמה" בכמה מקומות, ראינו להוסיפה בתוך דרשה שלימה, ש"דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר" (ירושלמי רה"ש פ"ג ה"ה)]. ועוד שכאן הדברים נכתבו כפי שנשמעו במהלך השיעור, ויש בזה מיוחדות וחביבות מסימת שאין בכתיבה מסודרת].

³⁶ כמו שתיריך השפתי חכמים (שמות יט, יז) בשם התוספות, שכפה הקב"ה על ישראל הר כגיגית, אף על פי שהם כבר אמרו נעשה ונשמע. ששם יהיו חוזרים בהם כשיראו האש הגדולה שיצתה נשמתן. ועוד תריך השפתי חכמים, שמה שאמרו נעשה ונשמע היינו על התורה שבכתב, ומה שכפה עליהן הר כגיגית כדי לקבל תורה שבעל פה, ואנסם הקב"ה לטובתם, כדי שלא יסתלק השכינה מעליהם, ולא יוכל לשלחם. כמו בדיון אנוסה, דכתיב "ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו".

³⁷ מקור לזה ראה בספר מגיד משרים למרן הב"י ז"ל פ' ויקהל, שכותב שם: והיינו דאמור רבנן חנוכה ופורים אינם בטילים לעולם עיין שם. וראה בספר קדמות ספר הזוהר להגרד"ל ז"ל במאמרו על הספר מגיד משרים, שמעיר עליו דבמדרש משלי איתא רק על ימי הפורים שאינן בטלין לעולם ע"ש. וע"ע לשו"ת צ"ץ אליעזר חלק יג סימן ע. מה שכתב בזה.

³⁸ ועניין זה הוא על דרך משל, שגר בחדר מואר לא מועיל, ועתה שאנו בגלות כל חג שמגיע הוא נר, ואור שבא לעולם. אך לעתיד לבוא, אין ניכר כל כך אור המועד. אך פורים אורו עצום, ואבוקה מאירה אף בחדר מואר. וזה שרמזו את פור"ם בר"ת כל המועדים: פ"סח, ו'סוכות, ר'אש השנה, י'ום הכיפורים, מ'תן תורה (שבועות). שאורו כנגד אורותיהם כולם.

³⁹ במאמר מוסגר: שכל החגים בטלים חוץ מפורים, כי יש שתי בחינות, יש בחינה שהקב"ה נתן לנו את החגים בתורה, שכל החגים בתורה, אדם יראה שהם זכר

ושמחה

בשבוע מארון הקודש, במקרה הטוב, או הטוב מאוד. כי יש ספרים שמוציאים רק פעם בשנה, ואולי אלא יהזיק אברך, שישקוד שנתיים שלוש, וזה דבר ענק.

אז אלה החגים הנוכה ופורים, זה מצוות דרבנן, והם יותר גדולים. אבל פורים יותר גדול מהנוכה ולמה? כי בחנוכה הקב"ה אמר: "שבו אלי ואשובה אליכם", כלומר, היתה משיכה מלמעלה. אבל פורים זה בבחינת "השיבנו ה' אליך ונשובה". אנחנו פעלנו מלמטה, ובשביל זה בחנוכה מסוככים סביבון, שזה הפעלת הסיבוב מלמעלה. אבל כפורים מסוככים רעשן, שזה מלמטה. וכח של פורים הוא הרבה יותר גדול.

ועוד יותר הקושיה עולה, שאם פורים זה יום כל כך קדוש, הינו צריכים להגיד

אמרנו שחייב איניש לביסומי וכו'. ואיך יכול להיות שהיום הקדוש הזה, שבו מגיעים למעלות הכי גבוהות, חז"ל אמרו לשתות ביום הזה?

אך אמת, כי אמרנו מקודם, שהמדרש אומר שלעתיד לבוא, בביאת המשיח כל החגים בטלים חוץ מחנוכה ופורים. כי חנוכה ופורים זה דרבנן וכח של חכמים זה כח מאד גדול. רבא בגמרא במסכת מכות אומר "כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה" כלומר, כמה טיפשים אתם אנשים שקמים בפני ספר תורה, ואינם קמים בפני תלמיד חכם. כי תלמיד חכם זה יותר מספר תורה! זה ספר תורה מהלך. הגאון הרב יהודה צדקה זיע"א, תמיד היה אומר שאם יש לאדם המישים אלף דולר, לא יקנה ספר תורה (שמוציאים אותו פעם

החתול הזה?! החתול הזה רשע! אמרו לו האברכים: כן, נכון הוא רשע החתול, אז אמר להם רבי יהונתן: אם החתול הזה רשע, אז הכלב הזה לא רשע שאכל את החתול. והסכימו איתו גם בזה, ואם כן המקל שהכה את הכלב רשע... וכן המשיך איתם על זה הדרך, ובסוף הגיעו לבן אדם ששחט את אותו זה שהוא הכי רשע, והמשיכו להסכים איתו וכו'. ובסוף הגיע איתם שלישיתם - הקב"ה שבא ושחט את הס"ם, הוא הכי רשע [חס ושלום] (וזה הקושיה). והסכימו איתו שזו קושיה חזקה... ואמר להם שזו לא קושיה בכלל, כי החתול שהגיע ואכל את הגדי, היה לו ויכוח עם הגדי לפני שבכלל התחיל הפיוט, והוא והגדי התווכחו. ושהתחיל הפיוט הוא אכל את הגדי, והכלב היה לו ויכוח עם החתול שאכל את הגדי עוד לפני שאכל את הגדי. והקב"ה עשה חשבון ביניהם.. אבל הכי רשע זה אותו אחד רשע שהדליק את האש ושרף אותם, כי למה הוא מתערב במחלוקת שלא שלוו! אז אמר להם ר' יהונתן: וכי למה אתם גם מתערבים במחלוקת שלא קשורה אליכם!?! (ע"כ).

ליציאת מצרים, אבל פורים וחנוכה הם היחידים שהם לא זכר ליציאת מצרים, כי פורים וחנוכה זה מדברי חז"ל. לדברי חז"ל יש להם כוח גדול. ובעונותינו, אין אנו יודעים כמה להעריך תלמידי חכמים. יש מדרש שאומר ששתי אמוראים חלקו בדבר הלכה ובהנהגה, ואומר המדרש, שתלמידיהם בנהגו, והרבנים בגן עדן. כי התלמיד.. למה לך להיכנס למקומם של הגדולים [לומר רבי צודק וכו', וכי הוא אינו יכול להסתדר בלעדיך]. ומובא באחד הספרים, על רבי יהונתן אייבשיץ, שפעם היה מחלוקת גדולה על רבי יהונתן. שלא קבלו אותו הרבה מגדולי עולם. אבל פעם, שלא כהיום, לא היו יודעים איך הרב נראה. אז פעם אחת ישב ר' יהונתן באיזה בית כנסת ללמוד גמרא, ושמע איזה כמה אברכים בבית מדרש. והנה הוא שומע שמבזים אותו, [מחמת המחלוקת שהיתה עליו באותה תקופה]. אז קם רבי יהונתן, הלך אליהם ושאל אותם, יש איזה פיוט שאני מתקשה בו, שאומרים אחרי האגדה "חד גדיא", אתם מכירים, שאלם. אמרו לו, בטח. אז אמר להם, אני יש לי קושיה שם, אדם קנה את העז הזה בתרי זוזי, ובא חתול ואכל אותו, ולמה אכל אותו

אורה

יום עם רבנו הקדוש, יום אחד אחר, שאל אותו רבנו הקדוש, מדוע אחר. וסיפר לו אליהו שהוא היה צריך להעיר את אברהם אבינו משנתו, ליטול את ידיו, ולאחר שאברהם היה מתפלל וחוזר לשנתו, היה מעיר את יצחק, נוטל את ידיו, ולאחר שהתפלל יצחק וחוזר לשנתו, שוב עשה אותו דבר עם יעקב. שאל אותו רבי, אם כך מדוע שלא תעיר את כולם כאחד. וענה לו אליהו, ששמא בכח תפילת שלושתם, יבקשו משיח, ואז יבוא משיח קודם זמנו. שאל רבנו הקדוש את אליהו, יש דוגמתם בעולם הזה. אמר לו, כן, ר' חייא ובניו. ואז גזר רבי תענית, והעמיד את רבי חייא ובניו על עמוד התפילה בראש העם. כשאמרו: משיב הרוח, נשבה רוח. אמרו: מוריד הגשם, והחל גשם. באו לומר מחיה המתים.. והתחילו כל העולמות לרעוש, ויצא קול בשמים ששאל, "מי גילה לבני רז זה". וכששמעו שזה אליהו, הענישו אותו.. תראו שם. ולמה כל זה, כי עדיין לא הגיע העת לביאת משיח⁴⁰. אז הקב"ה יביא גאולה שהיא קודם זמנה. אז חז"ל, ציוונו לשתות, כי כשאתה שותה אתה לא תבקש את זה.

מצד שני אדם יגיד: אם שמעתי את המשל, אז אני לא ישתה בפורים. [הא גופא קשיא..] אבל בעצם לא קשה, כי חז"ל אמרו "חייב איניש לביסומי" ולמה? שלא ידע להבדיל בין ארור המן לברוך מרדכי, ולמה, אם נסתכל במגילה, אסתר

לאדם לשבת בבית כנסת ולא לצאת כל החג, ואיך אומרים לנו חז"ל לשתות, ולהתחפש ולעשות סעודות [במאמר מוסגר, מסבירים על פי המחלוקת הידוע בסדר מועד, בין רבי יהושע, לרבי אליעזר. אם בימים טובים כולו לכם או כולו להשם, או שחציו להשם וחציו לכם וכו'. ומבארים שמחמת וביום הכיפורים כולו להשם, שאין בו אכילה ושתיה, נשלם הדבר בפורים שכולו לכם בסעודה ושמחה וכו'. וזה עוד יותר מחזק קושייתנו].

אלא, אומרים חז"ל, למה הדבר דומה. לאדם שהציל את בת המלך ממוות. אז המלך אמר לאותו אדם, מעתה, בכל שנה בתאריך שהצלת את הבת שלי, מה שתבקש תקבל. לאחר כמה זמן, היועצים באו למלך ושאלו אותו, איך הסכים לדבר כזה. כי עכשיו יבוא אותו אחד, ויבקש להיות המלך, ואיך הבטחת לו דבר כזה. אז שאל אותם המלך, מה לעשות עכשיו. אמרו לו היועצים, שבכל שנה בתאריך המדובר, ישלח לאדם הזה יין ביתי משובח לביתו, ולפני שיבוא לבקש את "בקשת השנה", הוא ישתה את היין, והוא לא ישים לב מה הוא מבקש. (ע"כ) הנמשל הוא, שאותו דבר אמרו חז"ל: הקב"ה יודע שבפורים "כל הפושט נותנים לו", כלומר כל מה שתבקש בפורים אתה מקבל, אז אם אדם יבקש גאולה... [וכמו מה שהיה עם רבי חייא ובניו, מה שמספרת הגמרא במציעא פה: שאליהו הנביא היה לומר כל

⁴⁰ ומפורסם המעשה עם הגאון חיד"א בחבורתו של הרש"ש הקדוש ואכמ"ל.

ושמחה

לכן נאמר "מחה תמחה את זכר עמלק" – קח את המילה עמלק, ותוציא ממנה את הטוב שיש בו, ומה זה הטוב שיש בו? זה האחד שמחה אותנו, אח"ד בגימטריה שלוש עשרה, ואם נוציא שלוש עשרה מעמלק (עמלק גימ' מאתים ארבעים). יוצא מאתים עשרים ושבע, העולה בגימטריה זכ"ר. כלומר את "זכר" עמלק תמחק, שזה כל הרע תמחה, אבל האח"ד שנשא, תשאיר שזה השם שהוא אחד. וזה שאומרת התורה "כי יד על כס יה מלחמה ליה – זה בעמלק מדור דור". והרמז בדבר, שהמילה "כי" זה ראשי תיבות כל ישראל, קוראים ב-יד' [כ"י יד], "על כס", זהו מי שנמצא על כס (בירושלים, ששם כסא כבודו) י"ה – יקראו ב-ט"ו המגילה⁴¹.

אז אמרנו "מחה תמחה את זכר עמלק", אם תשימו לב שכל החגים אין דבר כזה שחלק עושים ביום זה וחלק ביום זה, אלא רק פורים, כי יש "מחה תמחה את זכר עמלק", המן זה עמלק קטן, והעמלק הגדול זה עמלק עצמו שימחה זכרו לעתיד לבוא. והנה המן בגימ' קמנה ארבע עשרה, זה יד' שקוראים ביד' מגילה מחוץ לירושלים. ועמלק בגימטריה קמנה ט"ו שזה יום קריאת המגילה בירושלים, שתהיה מחיה של כל העמלקים.

אמרה לאחשורוש "איש צר ואויב אמן הרע הזה" ומה זה "הרע הזה". אם נאמר שיש המן "הרע", משמע שיש המן "הטוב". אלא שבפורים רבנו האר"י ז"ל אומר, שיש הבדלת המחיצות. כלומר, נכנס יין יצא סוד. כי כשאדם שיכור (המילה שיכור, בתוכה יש שם הוי"ה (כי המילוי הוא כ"ו שזה עשרים ושש, גימטריה הוי"ה)) וכשאדם שותה, הוא מוציא מה שיש בו בפנים באמת. אם אדם ששותה עושה שמויות, תדע שכולו שמויות. אבל תדע שאם אדם שותה וכולו דברי תורה, אז דע כי כולו תורה. והוא מוציא מה שבתוכו שזה תוכו (מילוי ו"כ= הוי"ה). אז עכשיו אחרי שבן אדם מוציא את כל הדברים האלה, אומר רבנו האר"י ז"ל שאין דבר טמא בעולם שאין לו אחיזה בקדושה. ואם לא היה לו אחיזה בקדושה, אז הוא לא היה קיים. וזה מה שאומר הרב בן איש חי בשם האר"י ז"ל, שעמלק כתוב עליו "מחה תמחה את זכר עמלק" ולמה את "זכר" עמלק, תניד "מחה תמחה את עמלק", בלי זכר. אלא אומר הרב בן איש חי בשם האר"י ז"ל, שתדע שגם בעמלק יש בו טוב. שהנה המילה אח"ד מורה על קדושה ואחדות בכל מקום, כשם שרק הוא יתברך אחד, וחונן ממנו אין עוד אחד, וכל השאר זה לא אחד, רק הוא אחד.

זה", והמילה ז"ה בגימטריה הו"א, שהוא חסר עתה שאין הכסא שלם ואין השם שלם [כסא יה-וה]. אך ביום ההו"א יהיה ה' אחד ושמו אחד, בקרוב של ממש אכ"ר.

⁴¹ רמז גדול מצאתי לגאון רבי משה ארמוני שליט"א, שהמילים "כס יה" עולים בגימטריה תשעים וחמש, כגימטריה המ"ן. ובענייני חשבתי לבאר על פי זה את דברי אסתר (פרק ז פ"ו) "ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה" שהמן ברשעתו (הרע) הפריד את ה-

אורה

שיכורים, וזה אסור! אלא יש פה סוד גדול. כשאדם שותה נפרד ממנו החיצוניות והוא עושה מה שהוא באמת (כמו שאמרנו מקודם), הוא נהיה מי שהוא באמת, אז אומר אור החיים שנדב ואביהו היו כל כך קדושים שכשנכנסו לקודש הקודשים שתווי יין "בקרבתם לפני השם" האהבה שלהם להשם יצאה החוצה. אור החיים אומר שכל הצדיקים מתו מיתת נשיקה, כלומר הנשיקה באה אליהם, אך נדב ואביהו, הם נישקו את השכינה. הם יצאו אליה מרוב אהבתם להשם יתברך!⁴³ וכן יש לבאר גבי רבה ורבי זירא, שישבו ושתו, אז רבה [מוחזן דגדלות] היה לו דבקות בהשם, וגם היה לו כח להחזיק, כי היה לו מוחזן דגדלות, אבל רבי זירא [זעירא] לא יכל להחזיק את כל ההתפרצות הרוחנית הזאת ומרוב הכח העצום הזה יצאה נשמתו, כי לא יכל להחזיק. וכמו שאמרנו מהגמרא בחולין, ששחיטה זה משיכה למעלה. רבה משך את רבי זירא למעלה, ורבי זירא לא יכל להחזיק מרוב חשקו. ורק אח"כ שראה רבה את רבי זירא, התפלל עליו והחזירו לחיים.

ואומר הרבי מליובביץ, שהנס הגדול הוא שבכלל הסכים רבי זירא לחזור מאיפה שהוא היה. ולשנה הבאה, אמר ר' זירא לרבה, שהוא לא בדרגות כדי לשלוט בכך, שאם יעלה השנה לא בטוח שיהיה

ומעתה אחר כל זאת, שמבין האדם את קדושתו הרבה של פורים, שכל הפושט נותנים לו וכו'. יאמר אם כן, לא אשתה בפורים אף לא מעט [כמו שאמרנו למעלה], כי חבל לבזוז יום קדוש זה לריק. ולהשיב על זה יש לראות את המעשה הידוע [שיש עליו פירושים רבים], שרבה ור' זירא עשו סעודת פורים, ושחט רבה את רבי זירא. ואח"כ החיה אותו רבה, ולשנה הבאה, אמר רבה לר' זירא נעשה גם השנה סעודה ולא הסכים כמובא שם. הרבי מליובביץ מבאר שיש רבה, ויש ר' זירא. רבה זה גדול, זירא זה קטן (זעירא). אומר הרבי שיש מוחזן דגדלות ויש מוחזן דקטנות. והנה הגמרא בחולין (ל:) "תנא דבי רבי ישמעאל: ושחט, אין ושחט אלא ומשך", מבואר שפירוש שחיטה, היינו משיכה. ועוד יש לבאר שכשאדם שוחט את הבהמה הוא מעלה אותה דרגה, כי כשהיהודי מברך עליה היא עולה לדרגה יותר גבוהה כלומר שחיטה זה העלה.

אור החיים הקדוש מקשה⁴², על נדב ואביהו, הספרי אומר שנדב ואביהו נכנסו לקודש הקודשים שתווי יין, ומצד שני משה רבנו אומר לאהרן "בקרובי אקדש", אני חשבת שהקב"ה הולך לשרוף אותי ואותך, כי אנחנו הכי גדולים, ועכשיו גליתני שנדב ואביהו יותר גדולים ממני וממך. וזה קושיא, כי הם נכנסו

ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם". (לשון קודשו, שם)

⁴² עיין פרשת שמיני, ופרשת אחרי מות.

⁴³ "והיא הפלאת חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדבקות נעימות עריבות

ושמחה

אומר, שלא יכול להיות, כי כל דבר שאין בו קדושה, אין מה שיחיה אותו (כמו שאמרנו למעלה). אז איזה קדושה היה בהמן, אומר האר"י ז"ל⁴⁴ שהמן היה "אסטרוולוגוס גדול" – היה בקי בכוכבים. והנה בפסח היה ההנהגה בשם אהי"ה כמו שדיברנו פעם⁴⁵. שם אהי"ה מרמז על הסתרה, שזה מגילת אסתר הכל בהסתרה, כיסויים. המן הרשע הזה ידע הנהגות מסוימות, [הגמרא בסנהדרין אומרת "נכנס יין יצא סוד", אז כפורים מותר לדבר, אף אם אנחנו באמת לא מבינים בדברים האלו]. פרעה היה גם כן מכשף גדול כידוע, וידע את שמות ה', הוין משם הווי"ה. שם אהי"ה, שם אלוקים ידע. כמו שרואים, שמשה בא אליו בשם אלוקים אז פרעה פחד, אבל שבא אליו בשם הווי"ה, אז אמר "מי הווי"ה אשר אשמע בקולו", כי

נס ויסכים לחזור מרוב הרבקות. ולכן לא עשה איתו סעודת פורים בשנה הבאה. קא משמע לן מפה, שבפורים יוצא כך בחינה מיוחדת, שתלוי כמה שאדם יותר בקדושה, אז בחינה יותר קדושה יוצאת ממנו. ולכן כפורים צריך להגיע לבחינה זו שאומר רבנו האר"י החי, שלא יבחיץ בין ארור המן לברוך מרדכי. שיגיע למצב שיגיד ברוך המן.

ולמה שיגיד את זה האדם, כי כתוב במגילה "וימלא המן חמה", אז לפי הפשט הכונה היא שנתמלא חמה (כלומר כעס). אך עוד יש לרמוז, שהמילה המן, מילואה כתובה, כלומר, האות ה' המילוי שלו זה ה' (ה"ה), מ' המילוי שלו זה מ' (מ"ם), ונ' המילוי שלו זה נ' (נו"ן) – וזה המן, כברו כך תוכו, המ"ן. אבל רבנו האר"י ז"ל

כ"א כפול י', שהם רד"ו שנים. ובוה נחה דעתו של משה. והנה יעקב אבינו ידע סוד זה שהפגם היה בשם אהי"ה, ואמר לעצמו תשעה שבטים היו במכירת יוסף, וכל אחד פגם שם אהי"ה אחד, ויחד עולה בגימטריה מאה שמונים ותשע, ובצרוף שנת הירידה, יחד הם ק"צ שנים. וזה שאמר: רצה לגלות להם את הק"ץ, ונסתלקה ממנו שכינה, שלא ידע שגם השכינה השתתפה איתם במכירת יוסף. ואם כן, היו הם עשרה ולא תשעה. ועשרה פעמים שם אהי"ה בגימטריה רד"ו. עוד ידוע שעשרת הרוגי מלכות נענשו בעוון מכירת יוסף, והרי תשעה היו (השבטים), אלא שרבי עקיבא הוא כנגד השכינה. וזה נרמז בפסוק "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש להשם" (ויקרא כו', לב) שאם תשאל, הרי היו רק ט' שבטים [תחת השבט], עונה הפסוק "העשירי יהיה קודש להשם" כלומר כנגד השכינה, ולא נענש "תחת השבט" אלא כנגד השכינה. וזהו הרמז בתחילת הפסוק (בנוטריון): "וכי למה מת עקיבא שהיה רועה" (ר"ת "וכל מעשר"ר). הטעם כי הוא קודש להשם, כנגד השכינה. (כמוש"כ בספרנו עליית כהן על התורה פרשת ויחי)

⁴⁴ שער הכוונות בדרושי פורים.

⁴⁵ שם זה אומרים המקובלים שהוא מרמז על הסתר. ואת קיצור הדברים הבאתי בספריי (עליית כהן). ואור לי"ד). בביאור הפסוק: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" (בראשית מט', א). שפרש רש"י: "בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה", וביאר בספר תפארת יחזקאל בשם רבי שמשון מאסטרופולי, על פי מה שכתב רבנו האר"י ז"ל בשער הכוונות (דרוש לפסח אמצע דרוש א') שמשה טעה, וחשב שחטאו ישראל בשם הווי"ה, ועל כן צריכים להיות בגולה ר"ס שנה [ששם הווי"ה בגימטריה 26, ושהוא כלול בעשר-260] וזה שנאמר בתורה (שמות ג', ד): "וירא השם כי סר ליראות וגו'" שראה הקב"ה שמשה ראה שיהיו ישראל בגלות ס"ר שנים. ואמר לו לך גאל את ישראל. ומשה שחשב שלא הגיעה הזמן שאל "ואמרו לי מה שמו ומה אומר אליהם?", כלומר אם אענה שזה שם הווי"ה, יגידו שעוד לא בא הקץ [בחושבו שהקץ בשנת ס"ר לירידת מצרים]. ועל כן ענה לו הקב"ה "אהיה שלחני אליכם" [כלומר, אמור להם שהפגם בשם אהי"ה (שעולה בגימטריה עשרים ואחת) ולא בשם הווי"ה] ואז יוצא

אורה

הגמרא במגילה (ב:) אומרת "מנצפ"ך סופרים אמרו" כלומר כל הדינים שעתידיים לבוא זה הנביאים תקנו⁵⁰, כמו שאנו מברכים בסיום המגילה "האל הרב את ריבנו.. את דיננו.. את נקמתנו.. נפשנו.. מצרינו וגו'" שזה חמש פעמים מסיים ב"נו" (כמו שאמא אומרת לילד "נו נו נו") ג"ו זה בנימטריה חמישים ושש, כפול חמש זה מאתים שמונים, רמז לפ"ר דינים (שהם כמנפ"צ הסופיות) (ראה הערה קודמת).

ראה המן שיש לו הזדמנות עכשיו בהסתר, לקחת את ה-ו"ו הזאת, ולהפיל אותה בתוך הפ"ר דינים. אז מה עשה הזמן, הפיל "פור", שלקח את הו"ו ושם אותה בפ"ר דינים ואז נהיה פור.

אסתר ידעה שעם ישראל קיבלו את התורה שבכתב לאחר שלושת ימי הגבלה, שלא יגש איש אל אשה וכו'. אז אסתר אמרה למרדכי "צומו עלי שלושת ימים", נעשה שלוש ימים של הגבלה, ונקבל את התורה שבעל פה ברצון. ואיך נקבל, שכולם רואים שהם שומעים מה שמרדכי אומר, ואז נקבל את התורה שבעל פה (דברי חכמים). עם ישראל יצאו ממצרים לקבל את התורה, בלכתם

לא הכיר שם הו"ה. ואח"כ על הים פרעה קיבל מה שקיבל. וכן המן, ידע את כל בחינות של העולמות (אמר לנו פעם זקן אחד, שהמקובלים שיש היום לא יודעים מה שהמן ידע). המן ידע שבשם הו"ה, באותיות י"ה אין אחיזה, כי י"ד כל כס י"ה, כי י"ה תמיד נשאר שלם. ואם יש אחיזה זה רק ב-ו"ה. כמו שאומרים בתפילה "למינים ולמלשנים אל תהי תקוה" שב-ו"ה יכול לאחוז, אבל ב-י"ה לא יכול לאחוז. ובשביל זה הכסא לא שלם, כי ה-ו"ה חסר. וזה כל התיקון שלנו, להחזיר את ה-ו"ה⁴⁶. המן ידע ש-י"ה, זה הקב"ה ששם אין אחיזה, אבל ו"ה, הנה באות ה' אחרונה יש שם אדנות שזה השכינה, כנסת ישראל (כמופיע בסידורים). והאות ו"ו זה החיבור שמתבר בין י"ה לה' אחרונה, שזה אנחנו, כנסת ישראל. יש שם הו"ה שנמצא בהסתר, שיש הסתר פנים ונראה כאילו אין ו"ו החיבור בינינו לאבינו שבשמים (ח"ו). המן מרוב שהיה אסטרולוג גדול⁴⁷, ידע שעכשיו ו"ו (החיבור) נמצאת בהסתר, ולכן אם תסתכלו, מה המן אומר במגילה, "ישנו עם אחד"⁴⁸ מה זה ישנו עם אחד, ישן ו' שה-ו"ו של החיבור עכשיו ישנה⁴⁹. לכן עכשיו אפשר לנצח את עם ישראל.

המצות (ראה שם ג:), שכאשר ישראל ישנים מהמצוות ציכול ההנהגה כלפיהם ישנה, כלומר בהסתר. שה' צלך עד יד ימינך, ודע מה למעלה ממך, כלומר ההנהגה כלפיך מלמעלה היא ממך, פרי מעשיך.
⁵⁰ כנודע מספרי המקובלים שהאותיות כמנפ"ץ רומזים לדין, שהם עולים בנימטריה מאתים שמונים, כגימטריה פ"ר.

⁴⁶ לכן "ביום ההוא יהיה יהוה אחד", כלומר הוא זה ו"ה לשם הו"ה, וא' לכסא (שעתה הוא חסר ונמצא רק: כס י"ה)

⁴⁷ כמו שהובא בשער הכוונות דרוש לפורים.

⁴⁸ כביכול ישן הו"ו שהוא עם אחד, כלומר עם עם אחד.

⁴⁹ ראה במסכת מגילה (טו:) בביאור הפסוק "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", אמר רבי תנחום נדדה שנת מלכו של עולם. וזהו מחמת שעם ישראל ישנו מן

ושמחה

מתכוננת. בנו הבכור של המן [פרשנדא וי"א שהיה זה ויזתא], נשלח על ידי אביו, ללכת להרי אררט, לקחת עץ חמישים אמה⁵³. ואיפה מצאנו עץ בעל חמישים אמה, בתיבת נח. אז שלח אותו לתיבת נח להביא עץ בגובה חמישים אמה, כדי לתלות את מרדכי. ואז הלך המן לאחשוורוש ואמר לו למכור את היהודים וכו'. אז אמר לו אחשוורוש "הכסף נתון לך" [כסף בגימטריה ע"י⁵⁴] כלומר, אמר לו אחשוורוש: הכסף נתון לך, העץ זה לך [לך גימטריה חמישים, רמז שהעץ של חמישים אמה לך יהיה לתליה].

הקב"ה ראה שעם ישראל הזורים בתשובה אמיתית, משער הנו"ן של קדושה, שזה תורה שבעל פה. אור החיים הקדוש אומר שכשיצאו ממצרים הקב"ה זירז את היציאה, כי אם יישארו עוד רגע אחד, ירדו לשער החמישים ולא יכלו לצאת לעולם. אך בדור האחרון [אנחנו] יהיה שער החמישים, אז איך נצא, אומר אור החיים הקדוש, שלהם לא היה תורה, אבל לנו בדור האחרון יש תורה, שתורה זה נו"ן שערי בינה, שאפשר לצאת גם משער החמישים. אז אם התורה

במדבר אנו מוצאים שבאו ישראל למרה, ושם נאמר "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם" (שמות טו', כג)⁵¹. ואז הקב"ה מצוה את משה רבנו, שיקח עץ וישלך אותו למים. ואז נמתקו המים. הרמז בדבר, שכשמה נתן לעם ישראל את התורה שבכתב, אז הבינו שמחמת שזה ניתן כתוב משמים יש לקיים, אך את ביאור הדברים לא יכלו לקבל, והתחיל משה להגיד להם תורה שבעל פה. ואין מים אלא תורה, אז הוא אמר להם שיקבלו את התורה שהוא אומר להם, ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. הם טענו לא מקבלים דברי חכמים. רק דברי השם. אז הקב"ה אמר למשה קח עץ, מלשון עצה⁵². זרוק אותו למים, תגיד להם שאתה מיעץ להם, כי בלי דברי חז"ל התורה שבכתב לא יכולה להתקיים, ואי אפשר להבין אותה. ובכח העץ [עצת הצדיקים] ימתקו המים [התורה שבכתב אף היא תהפוך מובנת, ולא סתומה].

אותו דבר אסתר אמרה למרדכי, שצריך להכין את העם במשך שלשה ימים לקבלת התורה [שבע"פ], שמיעה וקבלת דברי חכמים. ובאותו זמן שאסתר

היו נכנסים לשער החמישים של הטומאה, שוב לא היו יוצאים. אך מבאר רבנו אור החיים הקדוש (שמות ג', ח) שהטעם שנסתכנו ישראל במצרים בבירור שער הנ', לצד שלא היו בני תורה מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם ישיגו ליכנס לשער הנ' ולהוציא בולעו מפיו, ואז ספו תמו בחינת הטומאה. עש"ב.

⁵⁴ ראה תוספות במגילה (יג): "גימטריא דהכסף עולה הע"ץ רמז לו שיתלה עליו".

⁵¹ ואע"פ שפרשת מי מרה היתה בפרשת "בשלח" שקדמה לפרשת "יתרו", וכן מרה קדמה בסדר המסעות להנייתם בנינו. מ"מ כל הליכתם במדבר היתה לבנות נקודות בנפש האומה הישראלית. כמו שהרחבנו במק"א ואכמ"ל.

⁵² על דרך מה שפירש רש"י בביאור הפסוק "היש בה עץ אם אין" (במדבר יג', כ'), "אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בכותו". כלומר עץ רמז לצדיק.

⁵³ שרצה לשקע את ישראל בנ' שערי טומאה, בידעו כי כשהיו במצרים ברחו בכניסתם אל שער מ"ט, ואם

אורה

זה ניו"ן, אז המן הרשע רצה לגזור עלינו מות, ואם נכניס את הנו"ן הזאת שקבלנו על עצמנו, ונכניס אותה במילה מות, נקבל מנות, אז אנחנו נותנים מנות איש לרעהו. ועוד אומרים חז"ל שבכח הזה של הנו"ן שקבלנו על עצמנו, אז יש "עינא פקיהא" של הקב"ה, שהקב"ה רואה את עם ישראל, ואע"פ שהמן חשב שישן-ו (ישנו), ואין חיבור. אז תדע זה הכל היה הסתר, כי "לא ינום ולא ישן שומר ישראל". העיניים של הקב"ה פקוחות תמיד. אז קח את המו"ת שרצה המן לגזור עלינו, ותכניס את העי"ן של הקב"ה נקבל מעו"ת, שצריך לתת מעות מתנות לאביונים. אז המן רצה להפיל את הוי"ו לתוך הפר דינים, אבל עם ישראל קבלו עליהם את התורה שזה ניו"ן, הוא רצה להפיל עלינו פור אבל הקב"ה ראה שאנחנו מקבלים על עצמנו המישים שערים בינה. קח את הפור ותוסיף לו המישים, יוצא פוריים. ולכן "ונהפוך הוא".

ובכל זאת הצליח המן ליקח בשבי בחינה מסוימת של ו"ו בפר דינים, כי במילה פוריים עדיין נשאר הו"ו, אז לכן אומר רבנו האר"י [תראו כף החיים בהלכות פורים] שחייב איניש לביסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, עד שיוכל להגיד "ברוך המן". ולמה צריך לומר זאת, כי אמרנו מקודם "וימלא המן חמה", שהמילה המ"ן המילוי שלה זה המ"ן, רק שיתרה האות ו"ו במילוי האות ניו"ן. אז שאומרים ברוך המן, אתה מחזיר את הו"ו הזאת לקדושה, ומושך אותה חזרה אלינו. וכמו שאומרת הגמרא בסנהדרין (צו): "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק".

אך פשוט הדבר שאסור הלילה להשתכר שכרות של הוללות⁵⁵, אלא רק

זה ניו"ן, אז המן הרשע רצה לגזור עלינו מות, ואם נכניס את הנו"ן הזאת שקבלנו על עצמנו, ונכניס אותה במילה מות, נקבל מנות, אז אנחנו נותנים מנות איש לרעהו. ועוד אומרים חז"ל שבכח הזה של הנו"ן שקבלנו על עצמנו, אז יש "עינא פקיהא" של הקב"ה, שהקב"ה רואה את עם ישראל, ואע"פ שהמן חשב שישן-ו (ישנו), ואין חיבור. אז תדע זה הכל היה הסתר, כי "לא ינום ולא ישן שומר ישראל". העיניים של הקב"ה פקוחות תמיד. אז קח את המו"ת שרצה המן לגזור עלינו, ותכניס את העי"ן של הקב"ה נקבל מעו"ת, שצריך לתת מעות מתנות לאביונים. אז המן רצה להפיל את הוי"ו לתוך הפר דינים, אבל עם ישראל קבלו עליהם את התורה שזה ניו"ן, הוא רצה להפיל עלינו פור אבל הקב"ה ראה שאנחנו מקבלים על עצמנו המישים שערים בינה. קח את הפור ותוסיף לו המישים, יוצא פוריים. ולכן "ונהפוך הוא".

ידוע מה שאמרו חז"ל, שכל מקום שכתוב במגילה "המלך אחשוורוש" זה

בברכת נישואין שלו שנתכר⁵⁶ ועבר על צווי של מקום, ולבסוף נתקלל בנשיכת נחש, שנאמר: ואתה תשופנו עקב. ולפי שנקנסה מיתה על האדם בשביל אותו יין, נהגו העולם כשהמברך בצבור אומר "סברי מרגן" והם עונים "לחיים". וכן מצינו בשלהי כמה אשה. מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס אמר חמרא וחי ליום רבנן ולפום תלמידיהון. וענינך יראו זרות שע"י היין האדם מתיר עצמו לעבירה ולאשה זרה ולנבול פה. ולא עוד אלא שעובד ע"ז שנאמר לא יהיה בך אל זר דכתיב וישב העם לאכול ושתה ויקומו לצחק לעבוד העגל. ולבך ידבר תהפכות שגורם לארבעה דברים ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע ועוד אמר שלמה אל תהי בסובאי יין וגו'

⁵⁵ וראה למה שפירשו בדעת זקנים מבעלי התוספות (ויקרא פרק י) על הפסוק, "יין ושכר אל תשת". וז"ל: שלפי שע"י שתיות יותר מדאי בושות והרפות באות עליו. וגם הקדוש ברוך הוא צווה למי אוי למי אבוי וגו' למאחרים על היין. ועוד כתיב אל תרא יין כי יתאדם, פי' אל תחמוד יין כי אחריתו דם. ועוד כתיב כי יתן בכוס עינו, בכיס כתיב, כלומר השכור נותן עינו בכוס, והמוכרו נותן עינו בכיס. יתהלך במישרים, כלומר, לסוף ימכור כל אשר לו ויהיה הולך בביתו במישור. כי לא יהיה בו דבר שיכשל בו אחריתו כנחש ישן, שכשם שנתקלה האדמה בשביל הנחש, כך נתקלל שלישי, דהיינו חם. על ידי יין ששתה נח. וי"א אחריתו כנחש ישן, קרי ביה בנחש, שעל ידי יין ששתה אדם הראשון

ושמחה

מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים. השם יזכנו, חג שמחה.

לשתות יותר מהרגלו, להרבות בשמחה של מצוה, וריבוי בדברי תורה בבחינת נכנס יין יצא סוד, בהתרחבות הדעת, כדאמר רבי חייא אמר רב, כל שדעתו

לנחם אבלי ולשלם שכר לרשעי שנא' תנו שכר לאובד ויין למרי נפש.

אראיתי להעיר כאן, שהנה ידוע המנהג (הובא ברמ"א אהע"ז סימן סא) שהחנן והכלה מתענים ביום חופתן [ואף שמנהג זה לא פשט אצל הספרדים, כמו"ש מהר"י עייאש והרב חיד"א, ועוד אחרונים כמואר ביבי"א (ה"ג אהע"ז סי' ט) ע"ש. מכל מקום יסודתו בהררי קודש]. וכתב בבית שמואל (סק"ו שם) בשם מהר"מ מינץ ב' טעמים בדבר, א' משום שהוא יום סליחה שלהם, ונמחלים להם עונותיהם [לסברא זו צריך להשלים התענית]. ב' שמא ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם [ולסברא זו אין צריך להשלים תעניתו, אלא עד להופה]. (ע"ש. וראה עוד לילקו"י חופה וקידושין עמ' פז, שהביא בזה ז' טעמים). ולפי מה שכתב בכאן גבי חטא אדה"ר, אולי הוא עוד טעם לכך שיצום החתן, שלא ישתכר ויעבור ציווי המקום, בלילה קדוש זה (ואכמ"ל), ורמו לדבר כתב בספר קדושת לוי (חיי שרה) על הפסוק: "לא אוכל עד אשר דברתי דברי" (כד, לג). כי אליעזר קידש את רבקה בשליחות יצחק, והחתן ביום קדושין אסור לו לאכול עד אחר קדושין, וזהו 'לא אוכל עד אם דברתי דברי', וזהו הקדושין. [שמחמת ואליעזר קידש את רבקה ליצחק בשליחות, יש חשש שכרות].

כבן סורר ומורה שנהרג על היין. ועוד אמרו ז"ל בעירובין פרק הדר אמר ר' חייא בר אשי אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו בינו יש בו מדעת שבעים זקנים שכן יין נתן בשבעים. ואמר רבי חנינא כל המתפתה בינו פי' שאע"פ ששותה הוא מתרצה לעולם יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח וגו' וריח כשתיה. ועוד אמרו רז"ל יין נתן בשבעים וסוד נתן בשבעים נכנס יין יצא סוד. וגם עשרת השבטים גלו ע"י יין שנאמר השותים במזרקי יין וגו' וכתוב בתריה לכן עתה יגלו בראש גולים וכן אתה מוצא ביונדב בן רכב שצוה את בניו אל תשתו יין כששמע ירמיה מתנבא על חרבן כדי שיתאבלו על ירושלים ושלא יבנו בתים אלא ישבו באהלי' והכתוב משבחן כדכתיב הוקם דברי יונדב בן רכב אמר הקדוש ברוך הוא הואיל וכך היין גורם דין הוא שאצוה כהני שלא ישתו יין בבואם לשמש לפני. ועוד כשאדם מרבה לשתות יין יוצא מדעתו וכתוב כי שפת כהן ישמרו דעת. ועוד אז"ל שכור אל יורה שנא' יין ושכר אל תשת וסמ"ך ליה ולהורות את בני ישראל וכן איתמר בעירובין פ' הדר. מעשה ברבן גמליאל שהיה מהלך בדרך וגו' ואמר רבי אלעאי בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו. ועוד יין נקרא בלשון ארמי חמר לומר שנכנס ברמ"ה איבריה ד"א יין ושכר אל תשת לא נהיה כשאר אבלים שנותנין להם יין כדאמרין בעירובין אמר רב חנן לא נברא יין אלא

דרוש לסעודת פורים [ב]

הרשע, שכן מבואר שכשבא עשו לפני יעקב אמר לו, אני אנכי הולך למות, ולמה זה לי בכורה. ונתן לו יעקב לחם ונזיד עדשים, ואז יבז עשו את הבכורה. ותמוה, הרי אם ראה עשו את המוות מול עיניו, איך הלך בשרירות ליבו לדרוש אוכל בשעותיו האחרונות, ולא לחפש מצוות. ואל תאמר שפיקוח נפש היה לו, שכן רבינו יונה מפרש (שם) שקודם האכילו יעקב, ורק אח"כ ביזה את הבכורה. הרי שבזמן המכירה היה כבר שבע.

אלא שידוע שכהן בעל פולפוס [ריח הפה] פסול לעבודה⁵⁷. והנה בגמרא בברכות (מ). מבואר שעדשים קשים לריח הפה⁵⁸. ולכן, מאחר והלעיט יעקב את אותו רשע בעדשים, מיד נתקף עשו בריח הפה. ומובן מדוע אמר "הנה אנכי הולך למות" כי כן היתה המציאות, ומאחר ואכל עדשים, עוד ענה ואמר "למה זה לי בכורה" כלומר, מאחר ואכל עדשים וריח פי רע, ממילא אינו צריך הוא לבכורה, כי פסול הוא לעבודה מחמת ריח הפה.

ויעקב שחכם היה, לא די היה לו לתת לו עדשים, אלא גם נתן לו לחם⁵⁹, מחמת מה שמבואר בגמרא בסוכה (מב).

מאשר אמרנו לפני חברים מקשיבים לקולנו בסעודת פורים תשע"ו.

איתא במגילה (ז): שרבה שלח למרי בר מר (הוא מרי בר ברתיה דשמואל) "מלא טסקא דקשבא ומלי כסא קמחא דאבשונא" [שק מלא תמרים וכוס מלא קמח]. החזיר לו "מלא טסקא דזנגבילא ומלא כסא דפלפלא" [שק של זנגביל (גיננר) וכוס של פלפלין]. והדבר תמוה, מה בא הש"ס להשמיענו בזה⁵⁶.

ויבואר בהקדים מספר עניינים. הנה במדרש, כתוב שהמן רצה להשיא את ביתו לאחשוורוש, וכשבאה ביתו לעמוד מול אחשוורוש פגע בה ריח הפה שאין כל בריה יכולה לעמוד בפניה, ומיד סילקה משם, ונכנסה אסתר אחריה ובוה זכתה במלכות. ומעשה בנים סימן לאבות [שנהפוך הוא בפורים. וד"ל]. שמעין זה קרה להמן כמו שמובא בגמרא במגילה (מז). שכשעבר המן עם מרדכי רכוב על הסוס מתחת לביתו, חשבה ביתו שמרדכי הוא שמוביל את הסוס, ושפכה עליו דלי מבית הכסא, ועם הריח הזה הבהילו אותו אל אחשוורוש.

והמעם שפגע ברשע הזה ובביתו ריח רע, כבר קדם בזה סב סבם הוא עשו

⁵⁸ דאיתא התם, א"ר יוחנן הרגיל בעדשים אחת לשלשים יום מונע אסכרה מתוך ביתו אבל כל יומא לא מ"ט משום דקשה לריח הפה.

⁵⁹ שכן עשו רק ביקש "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי", ושם לבסוף, "ויעקב נתן לעשו לחם

⁵⁶ וראה "כסא דפלפלי" מה שכתב בזה ומשם בארה בחלק מהביאורים, ורק הוספנו ושינינו זעיר כאן וזעיר שם בדבריו.

⁵⁷ עיין לרמב"ם (פ"ז מהלכות ביאת מקדש הי"ג)

ושמחה

שמואל בר שילת, שהוא מבני בניו של המן. ראה בעין יעקב סנהדרין (צט:)

ועתה מובן מדוע היה רבי מאיר משבח דוקא את עין הפלפלין, שכן איתא בכתובות (עה.) שכהן שיש לו פולפוס (ריח הפה) יש לו עצה שישים פלפל בפיו, ובזה יוסר הריח. ומזה שעשו לא זכה לאכול פלפל לאחר שאכל עדשים, זכה יעקב לבכורה, ולאריץ אשר לא חסר בה דבר. ולכן לא היה שוים שאר הפירות לרבי מאיר במעלה אלא דוקא פלפלין שבזכותם זכו לאריץ ישראל. כי חסרונם של הפלפלים לעשו, גרמו לקבלת אריץ שלא חסר בה דבר.

ובגמרא בברכות (סא.) אמר שמואל שיצר הרע הוא כמין חטה, שנאמר "לפתח חטאת רובץ". וביאר שם המהרש"א ששמואל סובר שעין הדעת חיטה היא. והנה מרי בר מר, כבר כתבנו שהוא מרי בר ברתיה דשמואל. ונמצא שצריך שיהיה דעתו כדעת אביו שמואל, שעין הדעת חיטה היא. ובמפרשי העין יעקב על סנהדרין (ע:) ביארו שאע"פ שחיטה אינה עין, עתידה החיטה להיתמר כתמר [וכן היתה בימי בראשית].

ובזה מובן איך שימח רבה את מרי בר מר, כששלח לו קמח, להזכיר לו עין הדעת שבו נפל המן בסרחון [וכמו שאמרו (חולין קלט:)] המן מן התורה מניין, המן העין וכו']. ועוד הוסיף לו תמרים, שאם תאמר הרי

שאינ צואת הקמן מסרחת עד שיטעם טעם דגן. ומבאר הגר"א שמחמת שחטה היתה בעין הדעת, על כן יש בזה סירחון. ומזה הטעם הוסיף יעקב לעשיו גם לחם (אע"פ שביקש רק עדשים) ובזה נתבטלה מעשו העבודה, ולמה זה לו בכורה.

וכמו שהקדמנו שמעשה אבות סימן לבנים, מחמת והפסיד עשו על ידי הריח, גם בניו אחריו נפסדו מחמת הריח.

והנה בגמרא בסוכה (לה.) לומד שעין מאכל הכוונה לפלפלין, שטעם עשו ופריו שווה, ובזה הוא משבח את אריץ ישראל. והוא תימה, לא מצא רבי מאיר עין אחר לשבה בו את אריץ ישראל, רק בעין פלפלין? ומה לשון שם "היה אומר ר"מ". משמע שהיתה מימרא זו שנורה על לשונו תמיד.

והנה בסנהדרין (למ:) הגמרא אומרת שדוקא עובדיה התנבא על מפלת אדום, ומבאר שם רבי מאיר שהטעם הוא משום שעובדיה היה גר עמוני, ואין הגרון בא אלא מעצי היער שאותם הוא כורת. וזהו פלא שדוקא רבי מאיר ביאר כן, שגם הוא בא מאדום כמו שמבאר בניטין (נו.) שהוא צאצא של נירון קיסר. נמצא שדוקא הגרים שבאו מאדום הם אלו שמבשרים ושמחים במפלת אדום [וכן אנו מוצאים בענייננו (תענית כט.) שבעל המימרא שמשכנס אדר מרבין בשמחה, הוא רבי

ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבו עשו את הבכורה"

אורה

זה אמר רב, גירא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה קמיה. נמצא שכשמוזכרים לגרים את מפלת הגוים הם עצבים ומסתמרות שערותיהם. ואיך מסתדר עם כל מה שביארנו עד עתה.

אלא באמת יבואר בהקדים מה שמקשה רבי יהונתן איבשיץ (ביערות דבש) שהרי יתרו צדיק היה, שזכה לומר למשה את פרשת שופטים, וכן על שמו נקראת פרשת מתן תורה וכו', ואיך אפשר לומר עליו דבר כזה. ועוד יותר קשה שהרי הפסוק אומר "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לעמו וגו'" ואיך ביארו מכאן שקשה לנו לשמוע את זילות הגוים.

ומבאר שחלילה להוציא לעז על הצדיקים הללו שהתניירו, אלא הביאור הוא בהקדים הידוע, שבימי ביאת משיח, שיד ישראל על העליונה לא מקבלים גרים, וכמו שהיה בימי שלמה המלך, שמחמת וישראל נמצאים בעושר ובשלווה, לא חכמה שהגוי יבוא ויתנייר ועל כן אין מקבלים אותו.

ולכן אסור לבזות בפני גוי את הגויים, כי אז מרגיש הגוי שלא עשה כלום בתשובתו, כי אם נאמר לו שהגויים בזויים הם, ממילא הוא מרגיש שלא התקבלה גרותו. אך אם ישמע מעלת הגויים יגדל שכרו, כי יבין שיותר על עושר וכבוד לצאת אל המדבר להדבק בזרע ישראל. ועתה מובן ביאור הפסוק שיתרו נעשה בשרו חידודים חידודים כי שמע את כל הטובה אשר עשה ה' לישראל, ופתאום

חיטה אינה עין, רמז לו עם התמרים, שעתידה חיטה להיתמר כתמר. ודוקא למרי בר מר שלה, שכן רש"י מבאר (בבא מציעא עג:) שמרי בר מר, הוא מרי בר ברתיה של שמואל. שאביו נכרי היה מחייליו של בר מצר שכבש את נהרדע ואנס את ביתו של שמואל ומוזה נולד האמורא בר מרי [לכן נקרא על שם אמו ולא על שם אביו]. ולכן דוקא לו שלה מנה זו לרמוז למפלת המן, שכן ראינו שדוקא מזרע אדום שמחים במפלת אדום.

ומאחר שראה והבין מרי בר מר את הרמוז ששלח לו רבה, החזיר לו כנגדו פלפלים וזנגביל. שבאמת עיקר הרפואה לריח הפה היא פלפלין. אך הרמב"ם (פ"ז מהלכות ביאת מקדש הי"ג) כתב שכהן היה ריח פיו רע, נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובד. ולכן מאחר ומרי בר מר הוא כמו רבי מאיר מזרעו של עשו, אז כשם שרבי מאיר היה משבח את הפלפלים שהיו חסרים לעשו, ובוה הפסיד את הבכורה, כן עשה מרי בר מר, שגם הוא מצאצאי עשו היה, לרמוז לרבה, אתה שלחת מה גרם מפלת עשו, אך אם היה לו פלפלים או זנגביל, לא הינו זוכים בכל הטוב. לכן החזיר לו פלפלים וזנגביל, שבהם יותר ראוי לשמוח בפורים. כי חסרונם אצל עשו הוא שזיכנו בכבודה.

ובאמת שעניין זה נראה לכאורה תמוה, איך מי שבא מזרעו של עשו דוקא הוא ששמה במפלת עשו. והרי מצינו בסנהדרין (צד.) בביאר הפסוק "ויחד יתרו" שנעשה בשרו חידודים חידודים, ועל

ושמחה

(נדה ל:): שגם אם כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע. כלומר רצו צדיקים הללו בענוותנותם לומר שכביכול אין בגרותם ותשובתם כלום, כי דלים הם, ולכן החזיקו במפלת אומתם הקודמת, כאילו לומר שהזרה בתשובה והתניירו מאחר והיו מאומה שפלה, ואף שאין כן הדבר לפי האמת, מכל מקום טענו כן, שלא להחזיק טובה לעצמם.

הרגיש שאין בתשובתו ממש. ומזה הטעם לא מבזין גוים ליד גר, כי אז הוא מרגיש שאין בתשובתו ממש. והוא ביאור נפלא.

ומעתה שוב תחזור הקושיה לצד שני, שאיך דוקא רבי מאיר ושמואל בר שילת, ומרי בר ברתיה דשמואל שמהו במפלת אדום והמן ועשו.

אלא כאן שונה הדבר, שלא אנו באנו אליהם וטענו לפניהם כך, אלא שהם באו וטענו כן בעצמם, לקיים מה שנאמר

אורה

דרוש לסעודת פורים [ג]

מאשר אמרנו בסעודת פורים תשע"ז לפני חברים יקרים המקשיבים לקולנו.

מיושבת עליו ביינו: בכיסו – כשנושא ונותן עם בני אדם אם באמונה הוא עושה: בכעסו – שאינו קפדן יותר מדאי.

ועניין כוסו הוא נכון לכל השנה, שבה שתיית היין היא מועטת ובמידה ושם נמדד כשדעתו מיושבת עליו בבחינת נכנס יין יצא סוד, ונהיה כמעין המתגבר, אך בפורים ישנה בחינה של 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', כי בפורים יש עניין של בדיקה של האדם בסתרי ליבו, שזה כל עניינו של פורים, פורים זה בחינת גילוי ההסתר (מלשון מגילת אסתר), והנה בנמרא בחולין (קלט): שאלו "אסתר מן התורה מנין, [וביארו:] ואנכי הסתר אסתיר (דברים לא', יח)". ואין כאן הכוונה למשחק מילים בעלמא, אלא הכוונה היא, כל החג הפורים מניין, מזה שנאמר שאסתיר פני, פני הוא מלשון פנימיות, הפנימיות של האדם מוסתרת, אך עבודות פורים על ידי היין היא לגלות את ההסתר, וכמו שכתב מרן בשו"ע (סימן תרצ"ג ס"ז) שמנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושטה כאיגרת להראות הנס... ויש להבין, מה ראיית הנס יש כאן? יותר יש כאן ראיית המגילה. אלא הכוונה היא שמגילת אסתר, אם קוראים אותה בחלקים, נראה שהדברים קשים ואיזמים, איך נלקחת אסתר לארמון המלך.. איך

ידוע המעשה המתמיה שהובא במסכת מגילה (ז): שרבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, בתר האיבסום, קם רבה ושחטיה לרבי זירא. למחר בעא רחמי עליה ואחייה. לשנה אחרת אמר ליה, ליתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר ליה, לאו כל שעתא ושעתא מיתרחיש ניסא. ע"כ. וכבר הבאנו בזה כמה וכמה ביאורים ותירוצים⁶⁰ אך עוד יש לאלוה מילין וכפטיש יפוצץ להקשות ולתריץ בזה עוד נרגיר או שתים.

נקדים לומר שכל אשר אנחנו אומרים הוא בגדר אפשר, והוא על מנת להשתעשע בדברי תורה ביום קדוש זה, ורק לסבר את האוזן, כי כבר ידועים דברי הרמח"ל, במאמרו על אנדות חז"ל⁶¹, שחלק סודות התורה, אין ראוי שימסר לפני כל הרוצה ליטול את השם, מחמת יקר המושכלות וגם מצד עומקם וכו', והחביאו דברים אלו חז"ל במאמרים ואנדות סתומים ומתמיהים וכו'..

ובודאי כמעשה זה דרבה ור' זירא יש סודות עצומים ודברים נעלמים..

אך חשבנו בדרך אפשר, שהנה ידוע מה דא"ר אילעאי (ערובין סה:), בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו. ופרש רש"י הקדוש, בכוסו – אם דעתו

⁶¹ הובא בהקדמה ל"עין יעקב" ברכות.

⁶⁰ ראה 'אורה ושמה' עמ' טז והלאה [חלקם נמצאים בקונטרס זה במאמר "ביאור במעשה דרבה ור' זירא"].

ושמחה

החוצה, ואז הבנתי כמה רע אתה בשורש שלך, וכמה עבודה גדולה אתה עושה כל השנה על מנת להתנהג כיהודי כשר.

נמצא שעבודת פורים היא להגיע למקום שהאדם לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, לא מדובר על המן ומרדכי מהמגילה, אלא על המן ומרדכי הנמצאים בתוכו, בבחינת דע מה שתשיב לאפיקורס, לאותו אפיקורס החבוי בתוכך.. כן בכל אדם ואדם יש מרדכי, אך יש בו גם המן, אותו הוא צריך לגלות בימי הפורים, להוציא אותו לרנע החוצה על מנת להבין מה עליו עוד לתקן, שהרי כל השנה הוא אינו רואה נגעים לעצמו. וזהו עד דלא ידע, כלומר יכנס לאותם המקומות שאפילו הוא לא ידע שדברים אלו נמצאים בו, ועל ידי זה יוכל להפוך בעצמו את נקודות המן לברוכות, על ידי שיתקנם. והיא הכנה לימי הפסח שיש לבדוק בחורים ובסדקים, אך בשביל להגיע לנקות בחורים ובסדקים שבליבו, תחילה עליו למצוא את אותם נקודות וכנ"ל. שידוע שיין ישמח לבב אנוש, כלומר היין משמח את הלב ומוציא ממנו מה שיש בלבו, כל השנה על היהודי להשלים את המוח על הלב, אך בפורים נותנים מקום ללב לשמוח, ועל ידי זה שומעים מה שיש בלב, ועל ידי כן יכולים אחרי פורים, כשמורידים את המסכות להתחיל לעבוד על הרהורי הלב...

הנה הנמרא בסוף מסכת שבת (קנו). אומרת שהנולד במזל מאדים, יהיה שופך דמים. כלומר נולד בטבע כזה שיכול

נבנה עין של חמישים אמה עבור מרדכי, איך נשלחות האיגרות לכל מדינות המלך, להשמיד להרוג ולאבד וכו', והכל בהסתר עצום, אך אם פושטים את כל האיגרת, רואים את הדברים מתחילה עד סוף, יש בזה פרסום הנס עצום, שכל הדברים נפשטים לפנינו פתאום הכל מובן איך שמעו יצא מתוך וכו', וזו עבודת פורים, לפתוח הכל, כאשר הכל נפתח מתגלים גם פגמים, עליהם יש לעבוד...

מסופר על ישיבה אחת שנערכה בה מסיבת פורים, כל בחורי הישיבה שתנו בשמחה, רקדו, שפכו מפיהם דברי תורה, חידושים ופולפולים, אך בחור אחד מבחורי הישיבה, שתה יין, ומשם החל מצבו להידרדר... הוא התחיל מתנהג כקוף, קופץ ומתפס על השולחנות, מפיל סטנדרים.. למעשה הוא השתכר כלות ולא שם לב להתנהגותו האיומה. למחרת יום הפורים הוא קם בבוקר, והחל מתבונן בכל מעשיו הנוראים שעשה. הוא כ"כ התבייש במעשיו שבקושי הצליח לצאת מהמיטה, אך הוא החליט שמה שהיה היה, ועתה עליו לתקן. הוא התארגן בזריזות והלך לתפילת שחרית בישיבה. והנה ברנע שהוא נכנס לשערי הישיבה, תפס אותו ראש הישיבה והחל משבח אותו "צדיק!" אתה צדיק! הבחור הנבון לא הבין את דברי ראש הישיבה, ומיד ראש הישיבה הסביר דבריו, דע, כי כאשר האדם שותה יין, נכנס יין ויצא סוד, יוצאים כל הסודות הטמונים בתוך תוכו של האדם, סודות שהאדם מסתיר כל השנה. בפורים, במשתה היין הכל יוצא

אורה

והנה בתשובות הגאונים (מוסאפיה סימן צו), כתוב, ומה ששאלתם אבוא דשמואל למה לא נקרא בשמו, אמרו, כי אבוא דשמואל הלך בסחורה למקום רחוק, לימים מצאה אותו מדינת אחת שהיתה יודעת בלשון העופות. ותבעתו לדבר עבירה, ותתן לו אלף אלפים ככר כסף. אמר לה למה. אמרה לו, שמעתי כי הלילה תוליד בן שלא היה כמוהו בחכמה. וכששמע זה הלך בקפיצה בלילה וכלומר, בקפיצת הדרך] אל ביתו וידע את אשתו ונתעברה. וישב לדרכו בקפיצה. וכשבא הדבר לבית דין, העידו כי הרה לזנונים היא, שהרי כמה ימים שלא היה בעלה כאן, והביאה לבית דין והלקוה, וילדה בן, ונקרא שמואל. ואחר כן בא אביו והעיד עליו [שהוא אביו]. והיה שמואל אומר, אני ידעתי כשהלקו את אמי והכוני ברצועה על ראשי ופצעו את ראשי, ומקום הרצועה ניכר בראשי. ועל זה היו קורין אותו אבוא דשמואל להודיע לכל שהוא אביו. ע"כ. נמצא שאותו אחד מליצני הדור היה אומר על שמואל שאינו בנו של אביו.

והנה במסכת נדה (לא). "תנו רבנן, שלשה שותפין יש באדם. הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזריע הלובן, שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין. אמו מזרעת אודם, שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין. והקב"ה גותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים

להקין דמים. ושם אמר רבה "אנא במאדים הואי" כלומר נולדתי במזל מאדים, וכביכול איני שופך דמים. אמר לו אביו "מר נמי, עניש וקטיל" ופירש רש"י, "עניש בני אדם העוברים על דבריו". ונמצא לפי זה שרבה בטבעו שופך דמים היה צריך להיות, רק שבעבודה רבה ועצומה על מידותיו משל ברוחו והפך להיות מגדולי האמוראים, רבם של אביו ורבא.

אך במשתה היין, עת שקיים חייב איניש לבסומי עד דלא ידע וכו', נסתלקה ממנה הבחירה, ועבודת הדעת, והזר לטבעו, ע"פ שורשו שבמאדים, ועל כן קם ושחט את רבי זירא. למחר, כלומר, עת הורדת המסכות, עשה תשובת המשקל בדבר זה, ותחת ששפך דמים, החיה את רבי זירא.

אך עוד יש להבין, בשלמא עבור רבה זו היתה עבודת אותו היום, להסיר מליבו כל רצון הרציחה, ותיקן זאת כנ"ל. אך מדוע נתגלגל הדבר שדוקא רבי זירא יהיה הנשחט, ועוד בעצומו של יום פורים הקדוש והדברים צריכים ביאור⁶²

איתא בברכות (יט): "אמר רב פפא חד אישתעי מילתא בתריה דמר שמואל ונפל קניא מטללא ובעא לארנקה דמוחיה" [סיפר רב פפא מעשה, על אחד שדיבר דברי גנות על שמואל, ונפל עליו קנה גדול וכבד מהגג, וריצין את מוחו].

⁶² יסודות לדברים הנפלאים שנבאר מעתה הינם מדברי ה'סא דפ'לפי', ועליהם הוספנו בס"ד נופך מדילנו.

ושמחה

חד קורסם אמרין ליה ומה הוא דין אמר לון פלן טבחא. שלחון בעיי מיייתיה ואשכחון ארוניה נפקא. א"ל ר' כל הבין א"ל וייתי עליי דלא כעסית עילוי מי סברת דמנהגא כן⁶⁴. ויש להבין מה ששאלו אותו חכמים "כ"כ הקפדת בו", והרי פשיטא שיקפיד, וכי דבר קטן הוא שיסתור לו. ועוד, מדוע קילל עצמו רבי זירא על שלא הקפיד. [שיותר היה נראה להפך, שאם היה מקפיד, ובגללו מת אותו טבת, אז היה לו להצטער, ולא כשלא הקפיד]

אלא שיש לומר, שרגילים היו ליצני הדור לזולל ברבי זירא בגלל יחוסו, והוא בענוותנותו⁶⁵ היה מוחל להם, אך זה שמחל הוא שלא כדון, דבישלמא מחל על כבודו שלו, אך על כבוד אימו אסור היה לו למחול, ועל זה נצטער, שבעונוני שלא מיחה, בא בזיון לאימו, ומתוך כך נגרם המוות לאותו האיש, ובצערו אמר רבי זירא שגם עלי תבוא קללתו.

מכה אחת, וא"ל ר' זירא למוכר, תקח לך ששים מטבעות ולא תעשה לי המכה וחזור והוסיף לו ולא קיבל דבריו וא"ל עשה כמנהגך ולעת ערב כשבא ר' זעירא לבה"מ ואמר לרבנן מה המנהג הרע הזה כאן שלא יאכל אדם ליטרא בשר עד שיכו אותו מכה אחת ואמרו לו ומה זה הדבר ומי הוא עושה זה והשיב פלוני הטבח ושלחו אחריו להביאו ולייסרו על כך ומצאו שמת וארונו יוצא לקראתם ואמרו לר' זעירא רבי כל כך כעסת והענשת לזה והשיב יבא עלי שלא כעסתי עליו מפני שהייתי סבור שהמנהג כאן הוא כך⁶⁵ שנרמז בשמו, זירא (קטן) שהיה משפיל ומנמיך עצמו.

ובינה והשכל". ונמצא שמאחר שאותו ליצן פקפק ביחוסו של שמואל לאביו, נידון דוקא בדבר שמזריע האב.

ובזה נמצא טעם מדוע דוקא רב פפא הוא שסיפר את אותו מעשה, כי נודע (עיין סדר הדורות הלפריץ. אות ז סעיף ג), כי רבי זירא⁶³ ורב פפא לא נודע להם אב (וע"ע שם). ונמצא שגם רב פפא ליצני הדור היו פוערים פיהם על חוסו, וע"כ סיפר המעשה דשמואל, להרחיק לשון הלצים ממנו.

והנה בירושלמי (מסכת ברכות פרק ב ה"ח) "ר' זעירא כד סלק להכא, אזל אקיו דם. אזל בעי מויזבון חדא ליטרא דקופד מן טבחא. א"ל בכמה הדין ליטראת א"ל בחמשין מניי וחד קורסם. א"ל סב לך שיתין ולא קביל עילוי. סב לך ע' ולא קביל עילוי. סב לך פ' סב לך צ' עד דמטא מאה ולא קביל עילוי. א"ל עביד כמנהגך. ברומשא נחית לבית וועדא. אמר לון רבנן מה ביש מנהגא דהכא דלא אכיל בר נש ליטרא דקופד עד דמחו ליה

⁶³ וע"ע במה שכתב מהר"ל (אות ג), גבי בן סירא שנולד מזרע ירמיהו, שבת ירמיהו היתה רוחצת אחר אביו באמבטי וקלטה זרע אביו ונתעברה וילדה, והכל היו מעידים עליה מרוב חסידותה שלא זינתה, אך הסכימו הכל שבאמבטי שרצצה קלטה, והואיל ונולד מקליטת זרע בלא תשמיש קראוהו בן זרע, וכשגדל ונודע לו היה בוש משמו, והפכו שמו לקראו בן "סירא" גימט' ירמיהו. ע"כ. וראה עוד שו"ת יביע אומר חלק ב - אבן העזר סימן א. שו"ת יביע אומר חלק ח - אבן העזר סימן כא.

⁶⁴ וביאר הפני משה (שם) שאמר לו המוכר שעבור הבשר ישלם חמישים מטבעות, ועוד יכה אותו [המוכר]

אורה

מי שיוכל לעמוד כנגדו בזה, כי מיהו שעשה טוב ולא הטא במצוה זו. ואמרו בגמרא (קדושין לא): אשרי מי שלא חמאן, פי' שמי שלא זכה לראות אביו ואמו לא הטא בזה. וע"כ דוקא ע"י אסתר נגאלו מהמן.

ומעתה כיון שהיה על ר' זירא כביכול קטרוג שבגודל ענותנותו נתמעט כבוד אמו, אין לך יום המסוגל יותר שבו יפרעו מאותו צדיק, יותר מיום הפורים שישועתו היא מעניין כבוד אב ואם, כי הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה.

והשתא אתי שפיר, שרבי זירא נדון בעוון זה בשחיטה, כי כמו שאצל שמואל, אותו אדם נענש במה כי הוציא לעז על יחוס אביו, והלובן בא מהאב. לכן אצל רבי זירא, שהלעז הוא על יחוס האם, והאמא נותנת הדם, על כן נידון אותו אדם [המוכר] בשוק בדמו, וכך ר' זירא שביקש להביא עליו את עונשו של אותו האיש.

ובספר יערות דבש (דרוש ב ד"ה והנה בכבוד אב ואם) על מה שאמרו בגמרא (מגילה יג.) שאסתר נתעברה אמה מת אביה, ילדתה מתה אמה, לא בכדי נעשה כן, אלא משום שידוע מהז"ל גודל זכות עשו שכבד את אביו באופן שלא זכה מעולם אדם לקיים מצוה זו, וע"כ בא המן מכה אותה הזכות אבות שיש לו, ואין

ושמחה

נספח

מדברי הגה"ק בעל ה'ערכי נחל' זיע"א

כוכבים, והיה תמיד מעורב בידוע, אז אי אפשר היה שיצטוו בני נח על תרי"ג מצוות, דהרי כל נשמות דקדושה מלובשים בנשמות טמאים, וא"כ בהמשיכן היות הקדש ע"י המצוות ירד השפעה ההוא להם"א המלבישם.

ונקח דמיון לזה, ממ"ש האר"י ז"ל (פע"ח ש' הפורים פ"ו) בענין, מיבעי ליה לאינש לבסומי כפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז ב). וכתב הטעם, לפי שצריך להמשיך היות שנקרא ברוך, גם להניצוץ אשר בתוך הקליפה להחיותו, אבל ח"ו לומר ארור המן כוונה, דא"כ יומשך החיות גם להם"א, רק שבהיותו לא ידע בין ארור המן כו', אזי נמשך הברוך לשם בלא כוונה, ואין נהנה מהשפעה ההיא רק הניצוץ שבתוכו, אלו דבריו ז"ל.

ונמשיל לזה, במלך אחד, אשר היה כפר אחד סמוך לעיר המלוכה ומרדו במלך, ושבו את בן המלך בשביה לאותו הכפר, והמלך בהיותו חס על בנו לזונו כאשר בהיותו בהיכלו ניוון משלהן המלך בעתות הקבועות למוון, וליתר תענוגי המלך, שלח ע"י אחד מעבדיו את מזונו ותענוגיו בכל עתות מהיום הקבועות לו מאז, ושלהם לו אל הכפר, וכאשר ידעו אנשי הכפר דבר זה, עמדו על הדרך וגזלו הכל מהשליח, עד שלא נשאר לבן המלך מאומה, ויוועץ המלך לבלתי שלוח לו בעתות הקבועות ובכוונה מיוחדת, רק שלח לו בעת הזדמן ובלי כוונה, שלא שלח ע"י אחד מעבדיו, אלא ע"י ארחי ופרחי שהלכו להכפר בלי כוונה כלל, ועי"ז לא ידעו אנשי הכפר עת בוא מזון המלך לשם, ולא גזלו, ובא הכל ליד בן המלך, והו המשל. ומובן בזה

מאחר ובכמה מקומות בקונטרס 'אורה ושמחה' הוזכר עניין הניצוץ הקדוש הקיים בכל דבר כבריאה ומחיה אותו. ראינו להביא מדבריו הנפלאים של הגאון רבי דוד שלמה אייבשיץ⁶⁶ בספרו 'ערכי נחל' (בראשית – דרוש יב)

'ויצו כו' מכל עין הנן אכל תאכל כו"' (ב, טז). מפסוק זה דרשו רבותינו ז"ל בסנהדרין שבע מצוות בני נח, עיין שם בדף נ"ו (ע"ב).

והנה ענין מה שנצטוו בני נח רק על ז' מצוות לבר, וישראל נצטוו אח"כ על תרי"ג מצוות. חקר בו הרב בעל העיקרים במאמר 'פרק כ"ה, ושאר מקומות, על פי החקירה למה ישתנו בני אדם קצתן מקצתן בעסק היישרת התורה, עיין שם.

ואמנם הענין הוא, כי כל המצוות יש להם שייכות אל נשמות ישראל, והמצוות הם הם הצינורות אשר באמצעות קיומם נשפע שפע החיות אל נשמות ישראל ממקור החיים, ולזה נצטוו ישראל תרי"ג מצוות, שהם נגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים הרוחניים שבכל נשמה, וכל מצוה מתיחסת לאבר אחד, ונותן היות לאותו אבר.

ואמנם זה לא יתכן, אלא בעת שנפרד הטוב מהרע, דהיינו אדם דקדושה שהוא כללות נשמות ישראל, מאדם דס"א שהוא כללות נשמות העובדי כוכבים, או נצטוו ישראל על תרי"ג מצוות כדי להמשיך שפע חיותן על ידיהם וכאמור, וזה היה בצאת ישראל ממצרים, גוי מקרב גוי, שנתפרדו ניצוצות הקדושה מהס"א. משא"כ מאז שאדם הראשון אכל מעץ הדעת, שנתערב טוב ברע, דהיינו נשמות ישראל בנשמות העובדי

ואו"ח. וכן את 'אשד הנחלים' ביאור על לשונות המג"א. 'בגדי שרד' על יו"ד, 'כד הקמח' על הש"ס והשו"ע, 'מגלת סתרים' מוסר ותהילים, 'נאות קרובו'. היה תלמיד רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטראה ורבי משולם פייביש מווארז' שקיבלו מהמגיד ממעזריטש. בתקס"ט עלה לארץ והתיישב בצפת. מגאוני הדור היה וחיבר את ה'לבושי שרד' על יו"ד

⁶⁶ כבר בחברותו נתגלה רבי דוד שלמה כעילוי ורבי מאיר מרגליות מאוסטראה (בעל 'מאיר נתיבם') הציע שידוך עבורו עם רבי יחיאל מיכל קרובו. היה תלמיד רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטראה ורבי משולם פייביש מווארז' שקיבלו מהמגיד ממעזריטש. בתקס"ט עלה לארץ והתיישב בצפת. מגאוני הדור היה וחיבר את ה'לבושי שרד' על יו"ד

אורה

משא"כ אם היו מקיימין בקום ועשה, או ממ"ג, אם היה בכונה היה הס"א נהנה, ואם היה בלי כוונה לא היה אף להניצוץ חיות, דכל מצות עשה בלי כוונה אינו פועל כלום, ונכון.

ושעם למספר שבע, יתכן עם הידוע כי הני"ק שנפלו תוך הקליפות, המה מה שנפלו מוי ספירות התחתונות, והמדקדק יכול לבאר כל מצוה מהו מצוות לאיזה ספירה מתיחסת, ואין להאריך בזה.

ועכ"פ נתבאר היטב תוכן הדבר מה שחקר הרב בעל העיקרים, וכאמור שאי אפשר שיצטוו על תרי"ג מצוות רק אחר הפרד נשמות ישראל מהרע. כל זה הבנתי מדברי שלי"ה הקדוש ריש מסכת פסחים פרק תורה אור, שכתב שכאשר קיבלו התורה, נאמר (הבקוק ג, ו) ראה ויתר גויים, ודרשו רז"ל (ב"ק לה א) שהתיר להם ז' מצוות, לפי שכבר נתפרדו כל הניצוצות מהס"א, ושוב אין צריכים לקיום ז' מצוות, רק שאח"כ ע"י מעשה העגל חזר להתערב מהני"ק בתוך העכו"ם, לכן מצווים גם עכשיו על ז' מצוות. וישראל מהויבים לקיים כל התורה, לפי שהם כבר יצאו נקיים בלי תערובות הטומאה בהם, ע"ש בדבריו. הרי נכלל כל דברינו בדבריו ז"ל.

אך דלפ"ז קשה על דרש רז"ל שדרשו מפסוק ויצו, כל הז' מצוות, והמעין בדבריו רז"ל (סנהדרין נו ב – נט א) ראה שאין זה ברמז בעלמא, אלא שנצטוו ממש על ז' מצוות, והרי אז עדיין לא חטא אדם הראשון ולא נתערב עדיין טוב ורע, וא"כ מה ענין הז' מצוות שצוהו ה', והרי אז יצטווה על כל התורה, או לא יצטווה כלום. ואולי, לפי שהיה גלוי לפניו שעתיד לאכול מעץ הדעת, לא צוהו רק על ז' מצוות.

ואולי דעל פי זה מיושב מה דקשה, דבפסוק (ג, א – ו) נאמר מעם על מה שאכלה חוה מעץ הדעת, שהיה על ידי ערמת הנחש שדחפה עד שנענה, וכמו שפירש רש"י ז"ל לקמן (פסוק ד), ובאכילת אדם הראשון לא מצינו שום מעם, ויפלא הרב, איך יציר כפיו ית"ש יעבור על מה שנצטווה בעצמו מפי ה', סמוך להצויו. ואפשר שבהודמן לפניו פרי עץ הדעת כשנתנה לו אשתו, אז השכיל קצת, שממה שצוהו ה' ז' מצוות נתן לו פתח שסופו לאכול מעץ הדעת, ודבר אלהינו יקום לעולם, והבין.

דברי האר"י ז"ל, שיומשך החיות להניצוץ שבתוך הקליפה בלי כוונה והכנה לדבר זה, ואז לא יגזלו הס"א השפע ההוא.

وهוא הדבר שאמרנו, שלמעם זה לא נצטוו בני נח על תרי"ג מצוות, כי מעט מהנשמות הקדושות היו מובלעות בתוך הרבה מהס"א (כמו שראינו אחר הפרד, שנתפרדו ע' אומות, אשר בכל אומה רב, ולא יצאו רק ע' נפשות מהקדושה, יוצאי ירך יעקב) ולא היה מקדושה רק בערך ניצוץ, ואם היו ממשיכין החיות ע"י המצוות היה הס"א נהנה מהם. וגם אי אפשר שלא יעשו שום מצוה כלל, דאי"כ במה יהא ניזון הניצוץ הקדוש שבתוכם. ולזאת גזרה חכמתו ית"ש לצוותם ז' מצוות, ואין בהם רק כדי חיות הניצוץ לבד, מבלי שיהנה ממנו הס"א משפע ההוא.

ומובן בזה מאמר רז"ל בסנהדרין שם (נט א) כי קא חשיב שב ואל תעשה, קום ועשה לא חשיב בשבע מצוות. והדבר צריך מעם, למה לא נצטוו בשום דבר, שהוא קום ועשה, כאשר ביאר רז"ל ע"ש. ועם דברינו יובן, כי כל המצוות שהם בקום ועשה, קי"ל מצוות צריכות כוונה (ש"ע או"ח סי' ס"ד) ואם עשאן בלי כוונה לא עשה כלום, ואין נמשך שפע קדושה כלל ע"י מעשה ההוא. משא"כ כל מצוה שהוא בשב ואל תעשה, אין צריך כוונה, דהא לא נצטווה רק לישב בטל. ועל זה אמרו רז"ל (קדושין לט ב) ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה מצוה. ולכאורה מאי קמ"ל, הא ודאי גם בקיום שס"ה ל"ת יש שכר, כמו בקיום רמ"ח מצוות עשה. אלא דקמ"ל, אף דבמצוות עשה בעי כוונה, וזה אינו מתכוון כלל רק יושב ואינו עובר, אפילו הכי נותנין לו שכר כעושה מצוה שהוא בכוונה.

והיינו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, ב – ג) אשרי נוצרי עדותיו, ובתנאי שיהא בכל לב ידרשוהו, דהיינו בכוונה שבלב, דמצוות צריכות כוונה. אבל, אף לא פעלו עולה, דהיינו ישב ולא עבר עבירה, נחשב ג"כ בדרכיו הלכו, וכאמור, וק"ל.

ולכן ז' מצוות של בני נח אינם רק בשב ואל תעשה, שהם דברים שממשיכין שפע בלי כוונה, ואז אין נהנה רק הניצוץ, וכענין לבסומי בפוריא וכאמור.

ושמחה